

บทที่ 3

การบุกรุกของมุสลิมและอังกฤษจนถึง ค.ศ. 1858

ความมั่งคั่งของอินเดียเป็นแม่เหล็กดึงดูดให้มีชาวต่างชาติหลายชาติมารุกราน มีเพียง 3 ชาติเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่ออารยธรรมอินเดีย ซึ่งได้แก่อารยัน มุสลิม และอังกฤษ ส่วนผู้บุกรุกอื่น ๆ ถูกวัฒนธรรมของอินเดียเข้าครอบงำ และถูกจัดลำดับเข้าไปอยู่ในสังคมอินเดีย ดังนั้น ในปัจจุบันนี้จึงไม่อาจจะสืบทราบต้นตอได้ ทั้ง ๆ ที่วัฒนธรรมอินเดียมีลักษณะที่ยืดหยุ่นและผ่อนปรน แต่ผู้พิชิตทั้งสามกลับมีวัฒนธรรมที่ยากแก่การครอบงำ ในบรรดาผู้พิชิตทั้งสามมีชาวอารยันเท่านั้นที่ทำให้อารยธรรมที่เป็นของพื้นเมืองต้องพังพินาศไป อย่างไรก็ตาม อารยธรรมอินโดอารยันที่เจริญเติบโตในลุ่มแม่น้ำคงคาจะสะท้อนให้เห็นถึงการเก็บรักษาอารยธรรมอันเก่าแก่มาอย่างน้อยเพียงใดนั้นก็ไม่ใช่แน่ชัด ในทางตรงกันข้าม การเข้ายึดครองของมุสลิมและอังกฤษนั้นกระทำโดยผู้นำที่มีความสามารถจำนวนน้อยผู้ซึ่งแสวงหาอำนาจทางการเมือง โดยประสงค์ที่จะได้รับผลประโยชน์ทางวัตถุ แม้ว่าชาติทั้งสองจะมีศาสนาของตนเองที่ได้รับความนิยมอยู่มาก แม้ว่าชาติทั้งสองจะมีวัฒนธรรมที่สำคัญและเข้มแข็ง แต่วัตถุประสงค์ขั้นต้นของทั้งสองชาติคือ ความต้องการความมั่งคั่งสมบูรณ์จากอินเดียซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรเท่านั้น

การรุกรานของชาวมุสลิมครั้งแรกเป็นการจู่โจมของโจรสลัดบนเรือของพ่อค้าอาหรับในปี 711 ส่งกองกำลังมายังปากแม่น้ำสินธุ และเพียงสองปีเท่านั้นก็เข้าพิชิตแคว้นสินธุ และตอนใต้ของปัญจาบ

แม้ว่าความมั่งคั่งของอินเดียจะเป็นที่ดึงดูด แต่การพิชิตที่ง่ายดายนี้ก็ไม่ได้กระทำต่อไป อาจเป็นเพราะอินเดียไม่ได้ส่งกำลังทหารออกมาคุกคาม เมื่อมุสลิมได้

แสดงให้เห็นถึงความพร้อมเพรียงอย่างมีประสิทธิภาพที่จะคุ้มครองพ่อค้าของตนแล้ว อินเดียก็แสดงความใจกว้างและผ่อนปรน พ่อค้าอาหรับก็สามารถพัฒนาการค้าชนิดที่ได้กำไรงามด้วยความมั่นใจว่าปลอดภัยอย่างเต็มเปี่ยมยิ่งไปกว่านั้นกองกำลังของมุสลิมกำลังติดพันอยู่ที่อื่น เมื่อการสงครามสิ้นสุด การเผยแพร่อิสลามก็หยุดชะงักและกาหลิบ Abbasid กลับต้องหมกมุ่นอยู่กับปัญหาภายในอย่างหนักหน่วง

ไม่เพียงแต่อาหรับเท่านั้น ยังมีพวกเตอร์กและพวกมองโกลที่เป็นนักรบผจญภัยที่ได้เข้ามาพิชิตอินเดีย คนเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ได้รับการฝึกหัดในเชิงยุทธวิธีจนเป็นนักรบที่มีฝีมือทั้งสิ้น และพวกเขาเหล่านั้นก็หาใช่พวกเร่ร่อนที่หยาบคายที่จะมาหาที่อยู่แห่งใหม่ ความมั่งคั่งของอินเดียทำให้พวกเขามาปล้นสะดมโจมตี และภายหลังได้เข้ายึดครองอย่างถาวร เพราะได้ประจักษ์แจ้งถึงประโยชน์ที่ได้จากความมั่งคั่งสมบูรณ์ของอินเดีย

8.1 การพิชิตของอิสลาม

ในปี 986 อดีตทาสนายทหารชาวเตอร์กจาก Khurasan ชื่อ Sabuktegin ได้เข้าจู่โจมปัญจาบเป็นครั้งแรก เขาได้รับทั้งชื่อเสียงและทรัพย์สินที่ได้จากการปล้นสะดม ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถนำไปสร้างรัฐใน Afghanistan ซึ่งมีเมืองหลวงชื่อ Ghazn แต่เขาสามารถดำรงไว้ซึ่งอำนาจของอาณาจักรก็ด้วยการเก็บทรัพย์สินสมบัติที่ได้จากการปล้นสะดมซ้ำแล้วซ้ำเล่าเท่านั้น ใน ค.ศ. 991 เขามีชัยเหนือสหพันธ์รัฐราชพุต (Rajput Confederacy) และยึดเมืองหลวง Peshawar ได้ โอรสคือ Mahmud of Ghazni ผู้ครองต่อจากพระองค์ใน ค.ศ. 997 ก็เข้าปล้นสะดมแทบทุกปี โดยกระทำในระหว่างฤดูหนาว แต่พออากาศเริ่มร้อนก็หยุดพักกองทัพเข้าไปอยู่แถบภูเขา ผู้ปกครองชาวราชพุตได้รวมกำลังกันเข้าประจัญหน้ากับกองทัพของ Mahmud แต่เนื่องจากชาวเตอร์กมีกลยุทธ์วิธีที่ยืดหยุ่น จึงมีประสิทธิภาพเหนือกว่ากองทัพอันมเหิมมาของราชพุตได้ซึ่งเป็นกองทัพที่มีขนาดใหญ่ อัยอ้ายและให้ความไว้วางใจว่าข้างจะทำลายกองทัพศัตรูได้ ในขณะที่มีการต่อสู้กันอย่างหนักหน่วง ปรากฏว่าทหารม้าก็รื้อลูกศรไปยังข้างยังกับห่าฝน ผู้บังคับข้างตกใจกลัวแล้วก็พาทัพหนี ที่หนีไม่พ้นก็ถูกฆ่าตาย สงครามครั้งแล้วครั้งเล่าก็เกิดเหตุการณ์ซ้ำซากอยู่เสมอ แม่ทัพของชาวอินเดียรวมทั้งแม่ทัพมุสลิมสมัยหลังก็ไม่เคยศึกษาว่าทำอย่างไรจึงจะจัดการกับกองทัพที่เคลื่อนไหวว่องไวเช่นนี้ (mobile force) อย่างไรก็ตามยุทธวิธีแบบเก่าของอินเดียก็ยังสามารถปราบปรามผู้รุกรานได้เหมือนกัน

ภายหลังจากนั้นเป็นเวลาหลายปี ปัญญาถูกดักดวงผลประโยชน์ไปและ Mahmud ก็ได้บุกรุกกลุ่มแม่น้ำคงคาตอนบน ซึ่งเป็นบริเวณที่ตั้งของเมืองที่มีขนาดใหญ่กว่าและได้รับสิ่งที่ได้ปล้นสะดมมากกว่าครั้งก่อน และใน ค.ศ. 1026 พระองค์ประสบความสำเร็จในการยกทัพข้ามทะเลทรายและประสบความสำเร็จในการโจมตีเมือง Somnath ซึ่งเป็นเมืองศักดิ์สิทธิ์ของพระศิวะบนฝั่ง Kathiawar เนื่องจากทรงเป็นมุสลิมที่เคร่งครัด Mahmud มีความจำเป็นต้องทำลายรูปเคารพทั้งหมดที่พระองค์พบ การทำลายสิ่งที่เป็นความเชื่อถือของประชาชนซึ่งแน่นอนทีเดียวที่ทำได้ก็เพราะเหตุผลในทางจิตวิทยาหาใช่เป็นการกระทำของคนที่ไม่มีความวิวัฒนาการไม่

การที่พระองค์ปล้นสะดมได้ทรัพย์สินสมบัติมา พระองค์ได้นำมาตกแต่งนครหลวงเสียสวยงามทรงเชิญนักปราชญ์ที่มีชื่อเข้ามาอยู่ในความอุปถัมภ์ด้วย นักปราชญ์ที่มีชื่อเสียงที่สุดคือ al-Biruni ผู้ศึกษาและวิเคราะห์แง่ปัญหาของอารยธรรมอินเดียอย่างถี่ถ้วน งานชิ้นดังกล่าวแม้จะไม่ให้ข้อเท็จจริงโดยตรง แต่ก็ยังเป็นหลักฐานที่หาค่ามิได้ทั้งนี้เพราะจะให้ความรู้เกี่ยวกับสภาวะของอารยธรรมอินเดียตั้งแต่แรกเริ่มเข้าพิชิตอินเดียระบบวรรณะได้พัฒนาอย่างเต็มที่และสถิตยอย่างมั่นคงจนเป็นมาตรฐานที่จะจัดระเบียบของสังคม เขามีความเห็นว่าการหมิ่นความภูมิใจและการถือตนเองเหนือกว่านั้นทำให้ชาวฮินดูดูหมิ่นทุกสิ่งทุกอย่างและทุก ๆ คนที่เป็นต่างชาติ เขาถือว่าการดูหมิ่นดูแคลนในความป่าเถื่อนของคนต่างชาตินั้นขึ้นอยู่กับข้อขัดแย้งกันระหว่างศาสนาอิสลามและฮินดูซึ่งเพื่อนร่วมชาติของเขาก็ได้ทราบตระหนกอยู่แล้วในตอนท้าย เขาได้ให้ข้อสังเกตว่าการที่ชาวฮินดูรักสงบ แต่ขาดความเต็มใจที่จะอุทิศชีวิตเพื่ออุดมคติของพวกเขาตนนั้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะของปัญญาชนชาวอินเดีย

เมื่อ Mahmud สิ้นพระชนม์ใน ค.ศ. 1030 อินเดียรอดพ้นจากการรุกรานถึง 150 ปี ผู้ที่ปกครองต่อมามีความกล้าหาญน้อยกว่าพระองค์และยังพอพระทัยในการเสวยสุขกับเกียรติยศและทรัพย์สินที่สะสมไว้ในสมัยพระองค์ จนกระทั่งต้องเสียอำนาจให้กับพวก Afghan แห่ง Ghor ในขณะเดียวกัน เครื่องตระกูลราชพุทธก็เจริญเติบโตขึ้นและเริ่มต่อสู้อันที่พวกพ่ายแพ้จาก Mahmud

ตรงกันข้ามกับ Mahmud Muhammed of Ghor เป็นผู้พิชิตที่มีเหตุผล ไม่ใช่เป็นผู้บุกรุกและปล้นสะดมเท่านั้น จากปี 1175 ถึง 1190 พระองค์ได้เข้าควบคุมปัญ

จบอย่างเข้มแข็ง กำจัดผู้สืบต่อจาก Mahmud ผู้ซึ่งได้ลี้ภัยมาอยู่ ณ ที่นั้น ใน ค.ศ. 1191 พระองค์หันกลับไปทางตะวันออก การทำสงครามครั้งแรกของพระองค์เกือบจะเป็นการทำสงครามครั้งสุดท้าย เช่นเดียวกับในสมัยของ Mahmud ผู้ปกครองชาวราชพุทธซึ่งได้ยุติทะเลาะกันเองระยะหนึ่งได้รวบรวมกำลังพลเพื่อตอบโต้กับผู้บุกรุกในบริเวณจำกัด อันเป็นเขตที่กองทัพจะต้องยatra ผ่านก่อนจะเข้าไปในที่ราบลุ่มแม่น้ำคงคา ในการต่อสู้ Muhammed ได้รับบาดเจ็บและกองทัพซึ่งเกิดความท้อถอยพากันแตกพ่ายหนีไป อย่างไรก็ตามกองทัพของราชพุทธก็ไม่สามารถจะเอาชนะได้โดยเด็ดขาดทั้งนี้เพราะในปีต่อมา Muhammed ยกกองทัพมาใหม่และมีเจตน์จำนงที่จะแก้แค้น กองทัพราชพุทธถูกตีพ่ายแพ้ไปและเข้าพิชิตครอบครองบริเวณลุ่มแม่น้ำคงคา โดยแม่ทัพของพระองค์ในตอนปลายของศตวรรษนี้ อินเดียนเหนือทั้งหมดยกเว้น Rajputana Malwa และบางส่วนของ Gujarat ตกอยู่ใต้อำนาจของ Muhammed ผู้ซึ่งปฏิบัติเหมือนกับผู้บุกรุกคนก่อนคือทำลายรูปเคารพ Muhammed และแม่ทัพนายกองของพระองค์ร่วมมือกันทำลายรูปเคารพและโบสถ์ของฮินดู และทำลายล้างพุทธศาสนาในบริเวณตะวันออกของแม่น้ำคงคาด้วยผู้ที่รอดชีวิตลี้ภัยไปพำนักที่ทิเบต แต่แล้ว Muhammed ก็ถูกลอบปลงประชนม์ใน ค.ศ.1206 และผู้ที่สืบต่อมาเป็นแม่ทัพใหญ่และผู้เป็นอดีตทาสของพระองค์คือ Kutb-ud-din Aibak ได้เป็นกษัตริย์องค์แรกของราชวงศ์ทาสแห่งเดลี (1206-1292)

3.2 สุลต่านแห่งเดลี (The Delhi Sultanate)

สำหรับเรื่องราวที่แม่ทัพต่าง ๆ คบคิดกันเกี่ยวพันกับการสืบราชสมบัติทุกครั้งนั้นคือว่าไม่จำเป็นต้องกล่าวรายละเอียด แต่สิ่งที่จำเป็นกว่าและสำคัญกว่าคือความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้การปกครอง ปัญหาสำคัญที่ผู้พิชิตต้องเผชิญก็คือ ทำอย่างไรถึงจะดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และความสำคัญของตนในฐานะที่เป็นชนชั้นปกครองที่มีจำนวนน้อยในสภาพแวดล้อมที่เป็นชาวต่างชาติในทางขึ้นนั้นชนชั้นปกครองได้รับการคัดค้านโดยชาวฮินดูเกือบจะทั้งหมด ผู้ซึ่งได้ถือสันโดษโดยมีระบอบวรรณะเป็นเกราะคุ้มกันให้ และผู้ซึ่งต้องการอยู่ร่วมกันด้วยสันติสุขเท่านั้น โลกทัศน์ในเชิงปฏิเสธต่อรัฐบาลดังกล่าวมิใช่เป็นของใหม่เลย แต่มาเข้มแข็งรุนแรงขึ้นอีกครั้งหนึ่งเมื่อ

ชาวมุสลิมมารุกราน การปราชัยของชาวราชปุทธอาจมีส่วนสำคัญที่ทำให้แม่ทัพนายกองชาวฮินดูไม่สนใจยึดต่อโชคชะตาของผู้ปกครองของตน ระบบวรรณะของอินเดียทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองเป็นไปในรูปของการแบ่งแยกจึงเปิดช่องให้ชาวมุสลิมเข้าช่วงชิงทรัพย์สินของบุคคลที่มั่งคั่งสมบูรณ์ได้โดยไม่ต้องหวาดกลัวว่าจะทำให้พวกแม่ทัพนายกองทั้งหลายก่อการจลาจล นอกจากนี้ วรรณะที่มีการปกครองตนเองยังทำให้การปกครองสะดวกขึ้นอีกด้วย มีเพียงชนกลุ่มเดียวที่ต้องการความเคารพนบนอบเพราะมีอิทธิพลทางศาสนาคือ วรรณะพราหมณ์ โดยทั่ว ๆ ไป วรรณะพราหมณ์ได้รับการยกเว้นจากเรื่องภาษี ซึ่งเป็นภาษีที่จะต้องเก็บเอาจากผู้ที่ไม่นับถือศาสนาอิสลาม และพวกพราหมณ์จะต้องตอบแทนด้วยการร่วมมือกับผู้ปกครองที่มาใหม่

การที่ชาวฮินดูไม่สนใจต่อวัฒนธรรมของชาวมุสลิมยิ่งช่วยทำให้ชนชั้นปกครองสามารถดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของตนเองไว้ได้ และช่วยส่งเสริมให้หันไปสู่วัฒนธรรมแบบอิหร่าน อย่างไรก็ตามผู้ปกครองชาวมุสลิมจำต้องแสวงหาทรัพยากรจากภายนอกเพื่อจะได้ดำรงไว้ซึ่งอำนาจและความแข็งแกร่งของกองทัพซึ่งดูจะอ่อนแอลงเพราะภูมิอากาศและความชุ่มเฟื้อย วัฒนธรรมของอิหร่านและทหารเตอร์กที่หลังไหลเข้ามาเมื่อคราวที่ Mongol มาบุกทำให้อินเดียกลายเป็นแหล่งลี้ภัย เจงกิสข่าน (Chingiz Khan) ส่งกองกำลังมาเพื่อตามหาราชทายาทแห่ง Khwarizm มาไกลถึง Peshawar แต่ไม่ได้สนใจในอินเดียไกลไปกว่านั้น ศิลปะ และสถาปัตยกรรมของสุลต่านแห่งเดลีเห็นได้ชัดทีเดียวว่าลอกเลียนแบบศิลปะและสถาปัตยกรรมอิหร่าน เช่น การก่อสร้างโดม รูปโค้ง และหอยยอดแหลม การใช้โบสถ์ของฮินดู และการว่าจ้างช่างฝีมือชาวฮินดูทำให้มีลักษณะผสมกลมกลืนกันระหว่างศิลปะฮินดูและมุสลิม แต่ลักษณะของมุสลิมจะเด่นกว่าลักษณะอิทธิพลของฮินดูจะปรากฏชัดขึ้นในการเปลี่ยนแปลงของตัวตึกที่ปรากฏตามเมืองต่าง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับวัสดุในการก่อสร้างและความจำเป็นแห่งท้องถิ่นนั้น ๆ และยังปรากฏชัดแจ้งในการตกแต่งหุรหฺราฟุ่มเฟือยซึ่งตรงกันข้ามกับลักษณะที่ประหยัดของศิลปะอิหร่านสำหรับวรรณกรรมซึ่งไม่เหมือนกับศิลปะซึ่งรุ่งเรืองขึ้นอันมีผลมาจากการหลังไหลของผู้ลี้ภัยกลับเป็นแบบฉบับของอิหร่านแท้ แม้ว่าจะมีภาษาใหม่พัฒนาขึ้นมาคือภาษา Urdu แต่ภาษา Urdu ก็อาศัยภาษาถิ่นทางตะวันตกของอินเดียและเสริมด้วยคำศัพท์ที่มีต้นตอมาจากอาหรับและเปอร์เซียเป็นส่วนใหญ่

ส่วนทางด้านศาสนา ความจำเป็นที่ต้องการดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของศาสนาอิสลามและการที่มีข้อแตกต่างไปจากคำสอนศาสนาฮินดูจึงส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์นิยม โดยให้ความสำคัญกับนักปราชญ์ เพื่อที่จะไม่ให้หลักคำสอนถูกเจือปน อย่างไรก็ตาม แท้จริงแล้ว เราพบในลัทธิกถิติ (bhakti) และลัทธิชูฟีของอิหร่าน ทั้งสองลัทธินับสนุนการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พระเจ้าและลัทธิชูฟีของอิหร่านดูจะลำบากที่จะปรับตัวเข้ากับแนวศาสนาที่นับถือพระเจ้าหลายองค์ของอินเดีย แต่ความเคลื่อนไหวดังกล่าวนี้ยังไม่ก่อตัวขึ้นจนกระทั่งสมัยที่ราชวงศ์โมกุลเข้ายึดครองและเราจะได้ถูกปัญหานี้ต่อไปภายหลัง ในระยะที่อินเดียตกอยู่ใต้การปกครองของสุลต่าน ประชาชนชาวอินเดียก็ยังคงศรัทธาในศาสนาของตนอย่างมั่นคงและมีการคุ้มครองกันอย่างดี แม้จะมีการระมัดระวังอย่างดี ก็ยังทำให้มีการแบ่งแยกกันระหว่างชาวมุสลิมที่อพยพซึ่งได้รับความสำคัญเป็นอันดับแรก กับชาวอินเดียที่เปลี่ยนมานับถืออิสลามซึ่งได้รับความสำคัญเป็นอันดับรอง

อันเนื่องมาจากโลกทัศน์ของคนฮินดูและการสืบทอดของพวกอิหร่านทำให้ผู้พิชิตชาวมุสลิมไม่ยุ่งยากลำบากที่จะรักษาอำนาจไว้ในอินเดียตอนเหนือและดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และความสำคัญของตนไว้ได้ ตราบใดที่ผู้พิชิตชาวมุสลิมยอมรับการอยู่ร่วมกันและไม่ประสงค์จะเปลี่ยนศาสนาคนฮินดูแล้ว ตราบนั้นประชาชนก็ยอมรับอำนาจทางการเมืองของผู้พิชิต ตราบใดที่ผู้พิชิตเพียงแต่เก็บภาษีและปล่อยให้ระบบวรรณะมีอิสระในการปกครองสมาชิกในแต่ละวรรณะโดยไม่เข้าไปแทรกแซง ตราบนั้นผู้พิชิตแทบจะไม่ต้องหวาดกลัวประชาชนอินเดียเลยก็ว่าได้

ในตอนปลายของศตวรรษที่ 13 อำนาจของมุสลิมได้สทิตยอย่างมั่นคงและบัดนี้ศาสนาอิสลามก็พร้อมที่จะแผ่ขยายไปทั่วอินเดีย บริเวณเดคข่านซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของเทือกเขาวินชัยก็ถูกโจมตีและแคว้นฮินดูที่ยังคงเหลืออยู่ในตอนเหนือก็ถูกโจมตีด้วย เมื่อปรากฏว่าป้อมปราการแห่ง Chitor ซึ่งเป็นป้อมอันมหึมาของราชปุทระจะป้องกันไว้ไม่ได้แล้ว ผู้ปกป้องป้อมได้ปฏิบัติพิธีของฮินดูคือ Jauhar ซึ่งเป็นครั้งแรกแต่ไม่ใช่ครั้งสุดท้ายที่สัตว์ทั้งมวลเผาตัวเองตาย ส่วนบุรุษจับดาบออกไปต่อสู้เพื่อเผชิญกับความตายมากกว่าที่จะมาทนทุกข์ทรมานกับโชคชะตาของผู้พ่ายแพ้ ในปี 1327 โดยแท้จริงแล้วอินเดียทั้งหมดตกอยู่ในอำนาจทางการเมืองของสุลต่านแห่งเดลี ในหมู่

ชาวฮินดูได้มีลักษณะของความสามัคคีและผลประโยชน์ร่วมกันเพียงเล็กน้อย เพราะมีชนชั้นปกครองบางคนได้ร่วมมือกับชาวมุสลิมต่อต้านศัตรูชาวฮินดูที่เคยเป็นศัตรูกันมาก่อน

แต่เอกภาพของอินเดียภายใต้การปกครองของชาวมุสลิมก็ไม่ได้ยืนยาว เพราะอินเดียมีอาณาบริเวณกว้างใหญ่ไพศาล และการคมนาคมก็ขาดความสะดวกมาก ข้าหลวงที่ปกครองมณฑลจึงได้รับอำนาจอย่างเต็มที่ในท้องถิ่นของตน การที่ข้าหลวงได้ทำให้ตำแหน่งเป็นการสืบตระกูลและอ้างสิทธิ์เป็นอิสระนั้นได้ปฏิบัติมาแล้วในวันออกกลางและได้ปฏิบัติซ้ำอีกในอนุทวีปอินเดียไม่ว่าสุลต่านจะเป็นผู้มีพระปรีชาสามารถหรือไม่ และสิ่งนี้มักจะเป็นปัญหาอยู่เสมอ หรือไม่ว่าระบบการบริหารงานจะมีประสิทธิภาพเพียงใด การกระจายอำนาจจำต้องเกิดขึ้นคู่ไปกับหลักคำสอนของนิกายชีอิต (Shiite) ซึ่งได้เป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นหลักคำสอนที่สนองวัตถุประสงค์ในทางการเมือง รัฐฮินดูรัฐหนึ่งชื่อ Vijayanagar (1336-1565) มีอำนาจควบคุมส่วนตอนใต้ของบริเวณที่เป็นคาบสมุทรและดำเนินการต่อสู้กับรัฐมุสลิมแห่ง Deccan อยู่เรื่อยไป

อินเดียตอนเหนือได้สุลต่านที่มีความสามารถเข้าปกครองจึงทำให้อำนาจของรัฐบาลกระจายไปสู่ส่วนท้องถิ่น รัฐต่าง ๆ ได้ประกาศย้ำอีกครั้งถึงสิทธิในการครอบครองที่ดินโดยสืบตระกูล ยังคงมีการใช้ลักษณะการปกครองดั้งเดิมของอินเดียมาด้วย เช่น การใช้ระบบสายลับอย่างกว้างขวางและที่สลับซับซ้อน การมีผู้ส่งข่าว และการมีผู้รับจ้างไปล่อลวงให้คนบริสุทธ์ทำผิด (agents provocateur) ซึ่งก็ได้พัฒนาขึ้นด้วยในการปกครองของสุลต่าน ยังได้พยายามนำเอากฎหมายอิสลามมาใช้บังคับเช่น การห้ามดื่มแอลกอฮอล์ และเล่นการพนัน แต่ก็ไร้ผล อำนาจก็ดูจะเหวี่ยงออกจากศูนย์กลาง ยิ่งกว่านั้น พวก Mongols และผู้สืบต่อก็เป็นผู้ที่คอยคุกคามอยู่เสมอ

ภายหลังจากที่พระเจ้า Firuz Shah ซึ่งเป็นสุลต่านที่มีความสามารถเป็นเลิศสิ้นพระชนม์ลงใน ค.ศ. 1388 อินเดียถูกรุกรานโดยกองทัพม้าของ Timur ใน ค.ศ. 1398 เข้าบุกรุกอินเดียและเข้าปล้นนครเดลีภายหลังจากที่ได้รับชัยชนะทางทหาร ทั้งนี้เพราะกองทัพของอินเดียขึ้นอยู่กับช้างซึ่งทำให้ทัพฮัยอัย Timur ก็เหมือนกับบุกรุกคนก่อน ๆ ที่ต้องรีบกลับเพราะไม่ชอบอากาศที่ร้อนจัดของอินเดีย อย่างไรก็ตามการบุกรุกของ Timur ได้ทำความหายนะที่ยิ่งใหญ่กว่าครั้งก่อน และการตายมาสู่อินเดียชนิดที่ไม่เคยปรากฏ

มาก่อน ผู้สืบต่อจาก Timur ก็ยังคงตีตวงผลประโยชน์ของอินเดียต่อไปจนกระทั่งถึง ค.ศ. 1451 จนกระทั่งถึงตอนที่มีราชวงศ์หนึ่งซึ่งอายุสั้น แต่เป็นราชวงศ์ที่มีอำนาจขึ้นมาปกครองอินเดียก่อนที่จะมีนักผจญภัยชาวมองโกลเชื้อสายเตอร์ก (Turgo-Mongol) คือ Babur ได้มาก่อตั้งราชวงศ์โมกุล (Mughal dynasty) ระหว่าง ค.ศ. 1526-1857 อีกครั้งหนึ่งที่มีการใช้กลยุทธ์แบบเก่าของเอเชียกลางทำให้กองกำลังด้อยลง และไม่สามารถเอาชนะได้โดยเด็ดขาดที่บริเวณปัญจาบ ในช่องแคบ ๆ ที่อยู่ระหว่างที่ราบลุ่มแม่น้ำสินธุและแม่น้ำคงคา

ศาสนาอิสลามได้นำเอาศิลปะการบันทึกประวัติศาสตร์มาสู่อินเดีย บันทึกบางประการมีลักษณะแตกต่างไปจากการจดบันทึกเป็นรายปี (annals) เล็กน้อย และมีบันทึกหลายชิ้นที่มีเรื่องราวมากมาย ที่บันทึกเรื่องราวเช่นนั้นก็โดยมุ่งหวังที่จะให้ผู้ปกครองสนับสนุน แต่ก็มีคนอื่น ๆ เช่น นักเดินทางที่มีชื่อเสียงชื่อ Tbu Batuta ผู้มาเยือนอินเดียในศตวรรษที่ 14 เป็นนักวิเคราะห์ที่ปราศรัยเปรื่องรู้แจ้งและไม่เอนเอียง ส่วน Babur ผู้ซึ่งมีความละเอียดอ่อน ได้บันทึกเรื่องราวแนวใหม่และหาคำมิได้ใน Memoirs ของพระองค์ในงานชิ้นดังกล่าวได้เคยให้เห็นถึงการผจญภัย ความยากลำบาก และคุณสมบัติของบุรุษที่มีสติปัญญาเฉียบแหลมเอาไว้

3.3 ราชวงศ์โมกุล (The Mughal Dynasty)

ใน ค.ศ. 1494 บุรุษผู้มีเชื้อสายของติมูร์ (Timur) ทางฝ่ายบิดา และมีเชื้อสายเจงกิสข่าน ทางฝ่ายมารดา ขณะนั้นมีอายุ 12 ปี ได้สืบต่อจากบิดาในฐานะเป็นผู้ปกครองมณฑลของเอเชียกลางชื่อมณฑล Ferghana ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่หุบเขาเล็กแต่คงงามมาก ภายหลังจากที่ปราบปรามบรรดาลุง ๆ ทั้ง 3 ที่คอยแย่งราชสมบัติได้เรียบร้อยแล้ว ท่านผู้นี้ก็ออกแสวงหาโชคตามแบบฉบับของติมูร์ ในขณะที่มีพระชนมายุได้ 15 พรรษา และใน ค.ศ. 1497 พระองค์ก็ได้ครอบครองเมืองหลวงของติมูร์คือซามาร์ข่านด์ (Samarkand) ตามบันทึกความทรงจำ (Memoirs) ของพระองค์ พระองค์ได้รับความประทับใจอย่างเปี่ยมล้นจากความงามความพร้อมบุรุษของสิ่งก่อสร้างดีกรามบ้านช่องและสวนอุทยานแห่งนครซามาร์ข่านด์ แต่แล้วพระองค์ก็ต้องสูญเสียมันไป เพราะเมื่อพระองค์ประชวรและคาดว่าจะต้องสิ้นพระชนม์ ก็มีกบฏเกิดขึ้นทั่วไป และคนของพระองค์จำนวนมากพากันละทิ้งและหนีไป พระองค์จึงต้อง รวบรวมในฐานะเป็นผู้

ลี้ภัยที่พบแต่ความลำบากแสนสาหัส ความลำบากแสนสาหัสดังกล่าวนี้ชวนให้นึกถึงความลำบากที่เจงกิสข่านได้ประสบมาในสมัยยังเป็นหนุ่มและสำหรับทั้งสอง ประสบการณ์ที่แสนลำบากได้ฝึกหัดลักษณะนิสัยและความเป็นผู้นำชนิดที่ทำค่ามิได้ทีเดียว ทั้งสองได้รับความเข้าใจอันลึกซึ้งและมีสายตาอันแหลมคมที่จะพินิจพิจารณาบุคคล แต่ในขณะที่เจงกิสข่านเห็นความจำเป็นที่จะต้องใช้ความละมุนละไม ลักษณะนิสัยของบาบัวร์ (Babur) กลับตรงกันข้ามคืออ่อนโยนและมีเมตตากรุณา จะเห็นตัวอย่างได้จากกรณีที่พระองค์ปฏิเสธที่จะให้กองทัพเข้าบุกปล้นสะดมและทำการเช่นฆ่า นับเป็นคุณสมบัติอันน่าสรรเสริญที่พบในหมู่แม่ทัพของภูมิภาคเอเชียทีเดียว

ภายหลังจากที่พระองค์ยึดกาบูล (Kabul) ได้ใน ค.ศ.1504 ด้วยกองกำลังน้อยกว่า 300 นาย พระองค์ก็เข้าควบคุมสร้างความมั่นคงที่ Afghanistan ก่อนที่จะโจมตีอินเดียใน ค.ศ.1519 สำหรับชาวอินเดียพระองค์ได้ประกาศว่า “เราต้องมองดินแดนและประชาชนแห่งนี้ เราจะไม่เข้าปล้นสะดม” ในการสงครามครั้งสำคัญที่ Panipat ใน ค.ศ.1526 Babur ได้บัญชาการทหารซึ่งมีน้อยกว่า 12,000 บาท แต่ในหมู่นักรบเหล่านี้ มีหน่วยทหารปืนใหญ่ภายใต้การควบคุมของนายทหารเตอร์ก แน่นนอนทีเดียว กองทัพของบาบัวร์ได้รับชัยชนะ ในไม่ช้าพระองค์ก็เข้ายึดครองเมืองสำคัญ ๆ ได้หลายเมืองและประกาศพระองค์เป็นสุลต่าน แต่พระองค์เคยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นภูเขา จึงพบว่าภูมิอากาศและขนบธรรมเนียมของอินเดีย ไม่สอดคล้องกับพระองค์ เช่น พระองค์ได้บรรยายลักษณะของประเทศไว้ว่าหน้าตาไม่สวยงาม ไม่เป็นมิตร ไม่เมตตา ไม่สุภาพ ไม่ฉลาด และไม่มีอัจฉริยภาพและทักษะในด้านเครื่องยนต์กลไกหรือด้านสถาปัตยกรรม นอกจากนั้น อินเดียยังขาดแคลนของดี ๆ หลายประการซึ่งพระองค์ทรงคุ้นเคย เช่น ม้าเนื้อดี ๆ ขนมปังชนิดดี น้ำแข็ง (icewater) ที่อาบน้ำ และแม้แต่เทียนอินเดียก็ไม่มี ในฤดูฝนความชื้นก็ทำให้ธนูสึกกร่อนผุพัง หนังสือเปื่อย เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มผุพัง และเครื่องตกแต่งบ้านเรือนเสียหาย ส่วนในฤดูร้อน ลมเหนือที่พัดก็มีแต่ฝุ่น อินเดียมีชื่อแต่เฉพาะในเรื่องขนาดที่กว้างใหญ่ และความมั่นคงสมบูรณ์เท่านั้น

นายทัพนายกองของพระองค์มิใช่จะไม่หลงใหลอินเดีย เขาเหล่านั้นได้อ้อนวอนให้มีการปล้นสะดมแล้วจะได้เดินทางกลับยังกาบูล แต่บาบัวร์เมื่อเทียบกับพระเจ้า Alexander ทรงประสบความสำเร็จมากกว่า ในการชักชวนให้นายทหารรับผิดชอบต่อ

ดินแดนที่ยึดครองได้ บัดนี้ ทรงประสบความสำเร็จในการสร้างจักรวรรดิแล้ว โดยผ่านความยากลำบากแสนสาหัสและมหาภัยในสงคราม พระองค์จึงโต้แย้งว่าเป็นสิ่งน่าละอายนักหากจะหนีไปจากความมั่งคั่งสมบูรณ์และถอยกลับสู่กาบฏ พระองค์เสนอว่าใครก็ตามที่ฉวยโอกาสหนีกลับผู้นั้นจะไม่ได้เรียกพระองค์ว่าเป็นเพื่อนอีกต่อไป

ภายหลังที่ทรงประสบกับความเหนื่อยยากในชีวิตการผจญภัยและความยากแค้นแสนสาหัส พระองค์ได้สิ้นพระชนม์ลงใน ค.ศ.1530 เมื่อพระชนมายุได้เพียง 47 พรรษา ก่อนที่พระองค์จะสร้างความเป็นปึกแผ่นในดินแดนที่ทรงพิชิต แต่ Memoires ของพระองค์ก็ยังเป็นสิ่งที่ระลึกขั้วนรินทร์ถึงพระลักษณะนิสัยและคุณสมบัติของพระองค์

พระเจ้า Humayan ผู้สืบราชสมบัติต่อ ผู้นี้ไปยัง Safawid Iran เพื่อขอความช่วยเหลือมากู้อำนาจคืน ความยุ่งยากของพระองค์ในเรื่องดังกล่าวนี้เราจะไม่กล่าวถึงเป็นการถูกต้อง ที่จะกล่าวว่าคำสอนนิกายชีอิต (Iranian Shiite) มีอิทธิพลในรัชสมัยของโอรสผู้มีความรอบรู้ของพระองค์ คือพระเจ้าอักบาร์ (Akbar) (1556-1605) ผู้ซึ่งมีพระชนมายุเพียง 13 ชันษา เมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์ ราชองครักษ์ของพระเจ้าอักบาร์ ผู้คอยรักษาราชสมบัติโดยได้รับชัยชนะทางทหารที่ Panipat นั้นเป็นมุสลิมนิกายชีอิต

ความรับผิดชอบขั้นแรกที่พระองค์พึงปฏิบัติคือการสร้างความมั่นคงให้กับอำนาจของโมกุลและการบรรจุวางแผนการระบอบการปกครองให้มีประสิทธิภาพ งานทั้งสองประเภทนี้พระองค์ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม อย่างไรก็ตามพระบุคคลลักษณะของพระองค์ทำให้ผู้เขียนประวัติบุคคลต้องงงงวย

ในขณะที่พระองค์ยังทรงพระเยาว์ พระองค์ทรงให้ความสนพระทัยในการศึกษาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และมีหน้าซ้ำยังทรงปฏิเสธที่จะศึกษาการเขียน การอ่านอีกด้วย แต่บางทีวิธีการสอนและหลักสูตรคงจะบังคับให้พระองค์เป็นเช่นนั้นก็ได้ เป็นที่แน่แท้ทีเดียวที่พระองค์เป็นผู้ที่มีความอยากรู้อยากเห็นทางภูมิปัญญาเป็นเลิศ ซึ่งความทรงจำอันน่าทึ่งมีส่วนช่วยอย่างมาก พระองค์ยังได้สืบมรดกของราชตระกูลที่ทรงรักสวรักรามเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความมั่งคั่งของธรรมชาติ ซึ่งพระองค์ได้เสาะแสวงหาเพื่อมาสร้างสรรคันครหลวงชื่อ Fathpur Sikri พระองค์สนพระทัยในวิทยาศาสตร์และเครื่องยนต์กลไก แต่ความสนใจที่ลึกซึ้งที่สุดของพระองค์นั้นคือการเสาะหาความจริง ด้วยการตรวจสอบศึกษาหลักปรัชญาศาสนาทั้งหมดที่พระองค์ได้พบ รวมทั้งโรมัน

คาทอลิกด้วย สิ่งที่พระองค์สนใจมากคือ ลัทธิลึกลับ (mysticism) ทั้งของซูฟี (Sufi) และของฮินดูแบบต่าง ๆ (Hindu varieties) พระองค์ไม่สับสนพระทัยในคำสอนของศาสนาทั้งมวล ฉะนั้นจึงได้สร้างศาสนาใหม่ขึ้นมาโดยอ้างว่าได้รวบรวมเอาสิ่งที่ตั้งมาจากทุกศาสนาเข้ามารวมไว้ แต่เป็นที่ยอมรับในวงแคบเฉพาะในราชสำนักเท่านั้นและศาสนาที่สร้างใหม่ก็พบกับกาลอวสานเมื่อพระองค์เสด็จสวรรคต ความใจกว้างทางศาสนาของพระองค์จะเกิดจากความตั้งใจจริง หรือจะเกิดจากความประสงค์ที่จะรวบรวมความแตกแยกทางความเชื่อถือที่มีในอาณาจักรของพระองค์ก็ไม่ได้กล่าวไว้แน่ชัดนัก อย่างไรก็ตามพระองค์ทรงยกเลิกลัทธิที่เก็บจากผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม ซึ่งทำให้สูญเสียรายได้จำนวนมาก และขณะเดียวกันก็ได้ประนีประนอมกับชาวฮินดูด้วยการแต่งตั้งชาวราชบุตรเป็นจำนวนมากเข้าดำรงตำแหน่งทางการปกครอง บางทีความสงสัยของพระองค์อาจจะสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของพระองค์ได้ดีที่สุด ดังในพระนิพนธ์ของพระองค์

“ประชาชนทั่วไปมักจะเชื่อว่า แม้จะไม่มี ความเชื่อมั่นในหัวใจ แต่มีเพียงการเคารพนับถือตามบทบัญญัติทางศาสนาอิสลาม ตนเองก็จะได้รับประโยชน์ ข้าพเจ้าเองเคยบังคับให้ชาวฮินดูเป็นจำนวนมากหันมานับถือศาสนาแห่งบรรพบุรุษของข้าพเจ้า แต่ตอนนี้จิตใจของข้าพเจ้าได้รับแสงสว่างแห่งสัจจะแล้วซึ่งทำให้เชื่อมั่นในสภาวะการณ์ที่เต็มไปด้วยความแตกต่างและขัดแย้งอันน่าเศร้าเช่นนี้ ในที่ซึ่งมีเมฆแห่งความมืดคือการโกหกหลอกลวง และมีม่านปิดบังคือการยึดมั่นแต่ในทัศนะของตนที่มีอยู่รอบ ๆ ตัวเท่านั้น เราจะก้าวออกไปข้างหน้าไม่ได้เลยโดยปราศจากแสงสว่างคือการพิสูจน์ ศรัทธาที่ประกอบด้วยความมั่นใจที่ชัดเจนแน่นอนเท่านั้นจึงจะอำนวยประโยชน์สุขให้ ขอกล่าวอ้างพระคัมภีร์ว่า การทำพิธีสวด หรือการก้มกราบลงบนพื้นถ้าเพราะมีจิตใจยำเกรงอำนาจที่ยิ่งใหญ่ใด ๆ แล้วจะชื่อว่า กำลังทำการแสวงหาองค์พระเป็นเจ้าก็หาไม่ได้”

ทัศนะของพระองค์ทำให้นักเทววิทยา (Theologians) ชาวมุสลิมตระหนักตกใจมาก ซึ่งนักเทววิทยาเหล่านั้นจะไม่ยอมแพ้ในการโต้เถียงกับผู้แทนของคำสอนศาสนาอื่น ๆ และเกิดมีปฏิกิริยาของพวกเขาหัวเก่าที่จะแสวงหาผู้ปกครองผู้ซึ่งจะยึดมั่นในพระบัญญัติของกฎหมายอิสลาม ในที่สุดควรบันทึกไว้ว่า แม้พระองค์จะเป็นผู้มีความละเอียดอ่อนทางศาสนาแต่ศาสนาก็มิได้เกี่ยวข้องกับความโปรดปรานในทางสงครามของพระองค์เลย ไม่มีนักรบโมกุลคนใดที่จะกล้าหาญเข้มแข็งกล้าหน้าพระองค์ พระองค์

ไม่เคยหวาดหวั่นและสะเทือนใจต่อความเหี้ยมโหด หรือการเข่นฆ่าใด ๆ เมื่อพระองค์เห็นว่าอำนาจความสะดวกราบรื่นทางการเมืองให้กับพระองค์ภายหลังจากที่ทรงเข้าบ้านทอนอำนาจดินแดนตอนเหนือที่ยังไม่ยอมอ่อนน้อมเรียบร้อยแล้วพระองค์ก็เริ่มเข้าพิธีรัฐมุสลิมในเขตเดคคาน เป็นการสงครามนำความหายนะมาสู่โมกุล แต่พระสหายและผู้เขียนประวัติของพระองค์ได้รายงานไว้ว่า พระเจ้าอักบาร์ เชื่อว่า “ผู้ปกครองจะต้องมุ่งมั่นให้ได้ชัยชนะมิฉะนั้นแล้วศัตรูจะลุกขึ้นมาตอบโต้พระองค์” ส่วนในด้านนโยบายการปกครอง พระองค์จ่ายเงินเดือนอัตราสูงให้แก่ข้าราชการและทรงคัดค้านการให้ที่ดินแบบสี่บตระกูลเพราะจะเป็นอุปสรรคต่อการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง นโยบายการปกครองภายใน และนโยบายต่างประเทศของพระองค์สอดคล้องกับผู้แต่งตำราอรรถศาสตร์

ราชวงศ์โมกุลภายใต้การปกครองของกษัตริย์องค์ต่อมาคือพระเจ้าจาห์งีร์ (Jahangir) และพระเจ้าชาร์เจฮาน (Shah Jahan) ราชวงศ์โมกุลได้บรรลุถึงจุดสูงสุด พระเจ้าจาห์งีร์ทรงมีน้ำพระทัยกว้างแบบเดียวกับพระบิดาและความศรัทธาทางศาสนาของพระเจ้าชาร์ เจฮาน ก็ไม่เป็นแบบกดขี่หรือทำให้หนักใจ การปกครองของพระองค์ ชาร์ เจฮาน จะผ่านไปเสียมิได้โดยไม่ว่าถึง อนุสาวรีย์ฝังศพอันวิจิตรตระการตา ซึ่งสร้างเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่พระมเหสีอันเป็นที่รักคือ อนุสาวรีย์ทัชมาฮาล (Taj Mahal) ซึ่งเป็นการแสดงออกทางสถาปัตยกรรมของโมกุลอย่างสมบูรณ์อันมีลักษณะผสมผสานระหว่างแบบอิหร่านและมีมือของช่างชาวอินเดีย

กษัตริย์องค์สุดท้ายผู้มีชื่อเสียงในด้านไม่มีน้ำพระทัยกว้างเป็นผู้ที่มีความศรัทธาทางศาสนาอย่างเคร่งครัด คือพระเจ้าโอริงเซ็บ (Auranzeb) (1659-1707) ผู้ซึ่งได้ทำให้จักรวรรดิยากจนลงและทำลายความเคารพนับถือในอำนาจของมุสลิมที่ได้สะสมเอาไว้จากนโยบายของกษัตริย์โมกุลองค์ก่อน ๆ เมื่อพระเจ้าชาร์ เจฮาน ทรงพระประชวรหนักใน ค.ศ.1657 พระโอรสทั้งหลายก็ต่อสู้แย่งชิงอำนาจกัน ในที่สุดการต่อสู้ก็เหลือเพียงโอรส 2 พระองค์คือ ดาราชิโกห์ (Dara Shikoh) ผู้มีบัณฑิตธรรมทางศาสนาเช่นเดียวกับพระเจ้าอักบาร์ และ Auranzeb ผู้ที่ได้รับความสนับสนุนจากกลุ่มนิกายสุหนี่ (Sunite) เป็นธรรมดาอยู่เองที่พวกราชพุทธสนับสนุนพระองค์แรก แต่แล้วเมื่อทำสงครามกับฝ่ายหลังเป็นฝ่ายมีชัย ดารา ชิโกห์ถูกจับและประหารชีวิต และโอรสของพระองค์ก็สิ้นพระชนม์อยู่ในคุกอีก 2 ปีต่อมา ส่วนพระบิดาคือพระเจ้าชาร์ เจฮานถูกนำไปคุมขังในที่ที่ค่อนข้างสะดวกสบาย ที่ซึ่งพระองค์ได้สิ้นพระชนม์ใน ค.ศ.1666

ในที่สุด ในขณะที่รัชกาลพระเจ้าบรมโกศด้วยการนองเลือดขึ้นในราชวงศ์ของพระองค์ พระเจ้าโอรังเซ็บ จึงทำการปฏิรูปเสียใหม่ กล่าวคือในด้านชีวิตส่วนพระองค์พระองค์จะยึดมั่นในกฎของพระคัมภีร์โกหร่านอย่างเคร่งครัดและทรงมุ่งหวังที่จะใช้ชาวมุสลิมทั้งหมดกระทำตามพระองค์ มีการห้ามการดื่มและการเล่นการพนันอย่างเข้มงวด ศิลปินและนักดนตรีก็ไม่มีโอกาสที่จะได้หาผู้อุปถัมภ์ที่ร่ำรวย ผู้ไม่ศรัทธาในศาสนาทั้งหมดถูกจับสอบสวนและประหารชีวิต การเปลี่ยนแปลงปฏิรูปบทบัญญัติของศาสนาพยากรณ์ไม่ว่าจะโดยวิธีใดจะไม่ได้รับการผ่อนปรนจากนักปราชญ์ทางศาสนาอิสลาม (ulema) ผู้ซึ่งในที่สุดได้มีกษัตริย์ซึ่งต่างก็สนับสนุนบทบัญญัติเหล่านั้นถึงที่สุด

ตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้เองชาวมุสลิมอาจจะทำให้ศาสนาอิสลามเข้มแข็งในอินเดีย เพราะเป็นการเอาใจใส่ต่อปัญหาดั้งเดิมที่จะคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และความสำคัญของผู้พิชิต แต่ในขณะที่เดียวกันกลับทำให้ชาวมุสลิมปฏิบัติการทำลายล้างศาสนาฮินดู แม้ว่าพระบัญชาของพระเจ้าซาร์ เจฮาน จะประกาศห้ามการสร้างโบสถ์ของฮินดูขึ้นมาใหม่ นั่นก็เป็นข้อห้ามที่เคร่งครัดมากแล้วพระเจ้าโอรังเซ็บ ยังได้ทำให้กฎของการอยู่ร่วมกันต้องพังพินาศไปอีกด้วย คำสั่งของพระองค์ที่ออกในปี 1669 กำหนดให้หรือทำลายโรงเรียนและโบสถ์ของฮินดูตลอดจนให้ปราบปรามการสอนของศาสนาฮินดูเสียอย่างสิ้นเชิง ผู้นำทางศาสนาอิสลามมองเห็นว่า การกระทำดังกล่าวนี้ก็จะได้รับการจารึกและจดจำไปอีกนานต่อไปภายหน้า โบสถ์ที่ไม่อาจจะนับจำนวนได้ถูกทำลายและสร้างสุเหร่าขึ้นแทนที่

การทำลายศาสนาฮินดูดังกล่าวไม่เพียงแต่ขัดแย้งกับกฎของการอยู่ร่วมกันเท่านั้น ยังขัดแย้งกับกฎของสามัญสำนึกอีกด้วย ข้อเท็จจริงก็คือว่าชาวอินเดียซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ผู้ยึดมั่นศรัทธาในศาสนาฮินดูภายใต้การปกครองของมุสลิมเป็นเวลาถึงสี่ศตวรรษครึ่งมาแล้ว ย่อมแสดงให้เห็นถึงความแข็งแกร่งในความศรัทธาทางศาสนาของเขา พระเจ้าโอรังเซ็บและคณะที่ปรึกษาควรมีความเฉลียวฉลาดที่จะจดจำ พระดำรัสของพระเจ้าอักบาร์ที่ว่า การบังคับให้ชาวฮินดูเปลี่ยนศาสนาจะเป็นการกระทำที่ไร้ประโยชน์อย่างยิ่ง แต่เขาเหล่านั้นก็ยังไม่พอใจต่อความหายนะของศาสนาฮินดู นอกจากนี้การที่ออกพระราชกฤษฎีกาหลายฉบับทำให้ภาวะทางเศรษฐกิจของชาวฮินดูได้รับการกระทบกระเทือนด้วยเหมือนกัน ชาวฮินดูที่เคยรับราชการถูกไล่ออก แต่คำสั่ง

ดังกล่าวได้รับการเปลี่ยนแปลงแก้ไขก็เมื่อทราบตระหนักว่าระบบการบริหารที่มีชั้นลดหลั่นกันนั้นไม่สอดคล้องกับการลดอัตราตำแหน่งลง มีการเก็บภาษีเข้าเพิ่มอีก 5% จากพ่อค้าชาวฮินดู ในประการสุดท้ายมีการฟื้นฟูภาษีรัชูปการกับผู้ที่ไม่ใช่มุสลิมอีกครั้งหนึ่ง มาตรการดังกล่าวใช้ดำเนินการกับชาวฮินดูทุกคน ผลของนโยบายดังกล่าวทำให้เกิดกบฏนับครั้งไม่ถ้วน และต้องใช้การปราบปรามอย่างรุนแรงถึงขั้นนองเลือด

แต่ผู้ก่อการกบฏ บางคนสามารถเล็ดลอดหลบหนีไปได้ ชาวฮินดูได้ลุกขึ้นต่อสู้ เดิมเป็นผู้ที่มีนิสัยรักสงบและสันติสุข ผู้นำกบฏหลายคนได้ทำสงครามในรูปของสงครามกองโจร จู่โจมจุดที่ไม่มีผู้รักษาการณ์และทำความเสียหายให้กับเศรษฐกิจอันเป็นผลทำให้ฐานะทางการเงินของจักรวรรดิโมกุลค่อย ๆ ลดต่ำลง ในเขตแดนเดคข่านอำนาจของมาราธา (Maratha) เจริญเติบโตขึ้นภายใต้ผู้นำที่มีความสามารถในปัญจาบ พวกซิกข์ที่นิยมทหารกลายเป็นศัตรูที่เคียดแค้นเข้ากระดูกดำของชาวมุสลิมไป แต่การโจมตีที่โง่เขลาที่สุดของพระเจ้าโอริงเซ็บ คือการโจมตีทำลายปราบปรามพวกราชพูซึ่งบรรดาถูกหลานชาวราชพูที่มีความชำนาญและเข้มแข็งได้เคยเป็นกำลังสำคัญในวงราชการและเป็นนายทหารของโมกุลมาตั้งแต่สมัยของพระเจ้าอักบาร์ ไอรสของพระเจ้าโอริงเซ็บเองได้เป็นผู้บังคับบัญชาทัพเข้าโจมตี Raputana พระองค์ได้ต่อสู้อย่างเข้มแข็งต่อการต่อสู้ที่เป็นแบบฉบับของวีรบุรุษของราชพู และในที่สุดก็ได้เข้าข้างฝ่ายราชพูเพื่อทำลายล้างพระบิดาของพระองค์ การที่ไอรสองค์โปรดเอาใจออกห่างพระองค์ไปก็มีได้ทำให้ความมุ่งมั่นของพระเจ้าเซบหวันไหวแต่ประการใด

ท่ามกลางความยุ่งยากดังกล่าวนี้ พระเจ้าโอริงเซ็บ ตัดสินพระทัยฟื้นฟูโครงการของพระเจ้าอักบาร์ที่จะเข้าพิชิตดินแดนตอนใต้ที่เป็นคาบสมุทรซึ่งดูจะอ่อนกำลังลงภายใต้การปกครองของไอรสที่ไม่ค่อยจะมีฝีมือทางด้านการรบ พระองค์ใช้เวลาประมาณ 4 ปีเข้ารวบรวมดินแดนเดคข่านไว้ในอำนาจ ภายหลังจากใช้เวลา 6 ปี เข้ารณรงค์นครหลวงทั้งหมดของทางใต้ ยอมอยู่ใต้อำนาจของพระองค์และพระเจ้า Auranzeb ก็ทรงสามารถประกาศอำนาจอธิปไตยเหนืออินเดียทั้งหมดนับตั้งแต่ได้สุดไปจนถึงกابلใน Afghanistan แต่มันเป็นการไอ้อวดที่ปราศจากความจริง

จักรวรรดิโมกุลกำลังจะล่ม ทรัพย์สินที่สะสมเอาไว้แต่ครั้งรัชกาลก่อน ๆ พระองค์ได้นำมาใช้ในราชการสงครามที่นับครั้งไม่ถ้วน และในขณะที่เดียวกับการทำลายล้างปราบปรามบรรดาภพที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นก็ทำให้เศรษฐกิจปั่นป่วนด้วยและเป็นที่แน่ชัดก็คือบันทอนรายได้ของรัฐบาลไปเป็นอันมาก การพิชิตดินแดนตอนใต้เป็นสิ่งเดือนสติที่ดี แม้ว่าจะเป็นที่สงสัยว่า โมกุลจะสามารถกระทำได้หรือไม่ในการจัดแบ่งระบบการปกครองให้มีประสิทธิภาพพอสมควรที่จะควบคุมดินแดนที่อยู่ห่างไกลเช่นนี้ได้เป็นเวลานาน ภายใต้สภาวะการปกครองที่ได้ที่เก็บ เพิ่มเข้ามาได้นำมาใช้จ่ายเป็นเวลานานที่เดียวก่อนที่จะมีการใช้ทรัพย์สินของจักรวรรดิไปอย่างสิ้นเปลือง แต่ประกอบกับนโยบายทำลายล้างศาสนาฮินดูและการขาดความสามารถที่จะปราบปรามภพจึงทำให้นโยบายหารายได้จนเจือพียงพินาศไปด้วย ผลของการพิชิตทั้งหลายได้พบแต่ความหายนะในไม่ช้ากองกำลังของพระองค์ก็ต้องถอยออกจากภูมิภาคต่าง ๆ และภพใหม่ ๆ ก็เกิดขึ้นทั่วไป เมื่อพระองค์มีพระชนมายุเกือบ 90 พรรษา และใกล้จะสิ้นพระชนม์ พระองค์ได้เผยในพระราชหัตถเลขาที่มีไปยังพระโอรสพระองค์หนึ่งถึงความสงสัยอันล้ำลึกต่อนโยบายของพระองค์ และหวาดกลัวถึงความไม่ปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้สืบราชสมบัติ ดังนั้น ก่อนสิ้นพระชนม์ พระองค์ตระหนักว่า ผลงานในขณะที่พระองค์ทรงดำรงพระชนม์ชีพอยู่นั้น ไม่มีประโยชน์แต่อย่างใด ดังนั้นพระองค์จึงให้ความไว้วางใจแก่พระอัลลาะห์ (Allah) และโอรสของพระองค์

ราชวงศ์โมกุลยังคงมีอิทธิพลอยู่อีก 150 ปี จนกระทั่งถูกขับออกไปเพราะคบคิดก่อกบฏซีปอย (Sepoy) ใน ค.ศ.1857 แต่อำนาจของโมกุลก็ยังคงมีอยู่ จะเห็นได้จากการต่อตั้งมณฑลอิสระของโมกุลขึ้น และการกบฏในราชสำนักทำให้จักรพรรดิองค์หลัง ๆ กลายเป็นหุ่นเชิดผู้ซึ่งจะถูกขับไล่หรือยกให้สูงส่งก็สุดแท้แต่โชคชะตาในความหายนะทางการเมืองซึ่งปรากฏขึ้น บางทีอาจจะไม่เป็นที่ประหลาดใจนักที่จะกล่าวว่าผู้ปกครองคนใหม่ทั้งมุสลิมและฮินดูยังคงยอมรับอย่างน้อยที่สุดก็ยอมรับโดยชอบของพวกโมกุลและยังยอมรับว่าตำแหน่งและเกียรติยศของโมกุลนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามขอบธรรม ด้วยพฤติกรรมดังกล่าวนี้ จักรพรรดิที่มีอิทธิพลที่เลื่อนลงก็ยังอยู่จนกระทั่งถูกกำจัดโดยอังกฤษ

3.4 ศิลปะและวรรณกรรมสมัยโมกุล

แม้ว่าผู้ปกครองโมกุลจะให้เวลาเพียงเล็กน้อยในการปรับปรุงพัฒนาประเทศ เช่น ระบบชลประทานหรือถนนหนทาง แต่กษัตริย์เหล่านั้นกลับทุ่มเทให้การอุปถัมภ์ในด้านศิลปกรรมซึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงทักษะแบบใหม่และไม่นับสมัยของพระเจ้าอัครบาร ในสมัยนี้ศิลปะแบบอิหร่านมีอิทธิพลมาก เนื่องจากพระเจ้าบาฮูร์ทรงรังเกียจดูถูกดูแลอินเดียและศิลปะอินเดีย พระองค์จึงได้นำเอาศิลปิน (artists) จากโลกอิสลามทั้งหมดมาเพื่อสร้างอินเดียของพระองค์ให้เป็นที่น่าพิศวง พระองค์และผู้สืบต่อ ๆ มา ให้ความสำคัญเป็นเฉพาะในการก่อสร้างวนอุทยานซึ่งพระองค์จะได้หลบภูมิประเทศที่ทึมทึบของอินเดียตอนเหนือ สิ่งที่ยืนยันความเป็นเอกในการเลือกสรรของพระเจ้าอัครบารก็คือ การคงไว้ซึ่งนครของพระองค์คือ Fathpur Sikri ทุกกระเบื้องดินัวซึ่งนครแห่งนี้ ผู้สืบต่อจากพระองค์พากันละทิ้งทิ้งมาฮาลในสมัยของพระเจ้าซาร์ เจฮานเป็นตัวแทนที่สร้างความประทับใจมากที่สุดของสถาปัตยกรรมโมกุล แต่ก็ยังมีอีกจำนวนมากที่มีความงดงามเหมือนกัน วนอุทยานและสระน้ำสร้างตามแบบฉบับของสถาปัตยกรรมโมกุลและมีลักษณะการรักษาทัศนียภาพ ทัชมาฮาลได้รับการยอมรับว่าเป็นศิลปะอิหร่านที่บริสุทธิ์แต่เมื่อได้ตรวจสอบอย่างใกล้ชิดแล้วจะเห็นว่าในด้านการตกแต่งอันคูมีอิทธิพลอยู่ไม่ใช่น้อยทีเดียว

ในด้านภาพเขียน การผสมผสานกลมกลืนเห็นเด่นชัดมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ปกครองชาวมุสลิมให้ความไว้วางใจกับศิลปินชาวอินเดียนั่นเอง ภาพเขียนรุ่งเรืองสูงสุดในสมัยพระโอรสของพระเจ้าอัครบาร คือพระเจ้าจาห์นกีร์ เพราะมีการผสมผสานศิลปะแบบอิหร่าน อินเดียและยุโรปด้วยกัน ตามยุโรปนั้นเป็นแบบภาพที่ได้ส่วนสัดส่วนอย่างที่เห็นด้วยตาจริง มีเงาและมีลักษณะคล้ายธรรมชาติมาก และยังมีสิ่งละเอียดปลีกย่อยอื่น ๆ ซึ่งก่อนหน้านี้อาจไม่ได้รับความสำคัญเลย

วรรณกรรมทุกสาขาเจริญเติบโต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยที่พระเจ้าอัครบารทรงอุปถัมภ์ซึ่งเป็นสมัยที่มีเสรีภาพมากที่สุดในการแต่งวรรณกรรม งานที่เด่นคืองานแปลวรรณกรรมของอินเดียในสมัยคุปตะซึ่งงานวรรณกรรมดังกล่าวนี้ช่วยให้ความสะกดกแก่นักเสาะหาความจริงแก่ชาวมุสลิมที่ใจกว้างและให้ความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติของพระเจ้าอัครบารซึ่งเขียนโดยพระสหายและที่ปรึกษาคือ Abul Fazil นอกจากจะมีประวัติของ

พระเจ้าอัครบารแล้ว งานขึ้นดังกล่าวยังรวมเอาประวัติศาสตร์ของสมัยบรรพบุรุษของพระองค์ตลอดจนการพรรณนาถึงชีวิตชาวอินเดียและลักษณะการปกครองในแง่ต่าง ๆ ในสมัยของพระองค์ไว้ด้วย

3.5 ศาสนาซิกข์ (Sikhism)

ลักษณะสำคัญประการหนึ่งในอารยธรรมอินโดอารยันก็คือความพยายามที่จะรวมศาสนาอิสลามและศาสนาฮินดูเข้าด้วยกัน ซึ่งก่อให้เกิดศาสนาซิกข์ขึ้น ปัจจุบันนี้มีศาสนิกอยู่ทั่วประเทศอินเดียกว่า 6 ล้านคน ความพยายามในเรื่องนี้เกิดจากท่านกะบิระ (Kabir 1440-1518) ซึ่งเป็นช่างทอผ้าเกิดในวรรณะต่ำ ในเมืองพาราณสี ท่านผู้นี้ได้อุทิศชีวิตส่วนหนึ่งให้แก่ การปฏิบัติภักติมารดา อย่างที่ปรากฏในผลงานของท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านเป็นผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับรูปเคารพตามวัด หรือศาสนสถานต่าง ๆ กะบิระสอนว่าพระผู้เป็นเจ้าทางสถิตย์อยู่ในที่ทุกหนทุกแห่ง สิ่งที่มีมนุษย์ควรจะทำก็คือ พยายามที่จะรู้แจ้งพระองค์และปฏิบัติต่อพระองค์ด้วยความภักดี

อิทธิพลคำสอนของท่านกะบิระที่มีต่อศาสนาซิกข์เห็นได้ชัดจากบทร้อยกรองต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ของซิกข์ อย่างไรก็ตาม ผู้ตั้งศาสนาซิกข์ ที่แท้จริงเป็นชาวฮินดูในปัญจาบชื่อวานานัก (Nanak) (1469-1538) ซึ่งประวัติของท่านผู้นี้สังเขปได้ดังนี้ หลังจากการปฏิบัติธรรมทางศาสนาอยู่ได้ชั่วระยะเวลาหนึ่งในตอนปฐมวัย ในที่สุดได้เกิดความไม่พอใจ จึงได้ปฏิญาณตนดำเนินชีวิตเป็นนักพรตอิสระ (Sufi) ได้ท่องเที่ยวไปทั่วประเทศอินเดีย ได้ไปยังประเทศศรีลังกา แม้เมืองเมกกะก็ไป แต่ในที่สุดก็ได้กลับมายังประเทศอินเดีย ได้อุทิศชีวิตส่วนที่เหลือ 15 ปี ประกาศความเชื่อของท่าน คำสอนที่เป็นแก่นแท้ก็คือการเคารพบูชาด้วยจิตวิญญาณทั้งหมด ในพระผู้เป็นเจ้าซึ่งเป็นผู้สร้างและผู้พิทักษ์สิ่งทั้งปวง จะเห็นได้ว่าอิทธิพลของศาสนาอิสลามได้ปรากฏอย่างชัดเจนในคำสอนของท่านที่ว่า มีพระเจ้าพระองค์เดียวเท่านั้น ผู้ซึ่งพระนามของพระองค์คือสัจจะ พระองค์เป็นพระผู้สร้างสิ่งทั้งปวง ท่านวานานักและท่านกะบิระมีทัศนะเหมือนกันที่ปฏิเสธการบูชารูปเคารพและพิธีกรรมทางศาสนา ทั้งปฏิเสธทัศนะที่ว่า ความรู้ในเรื่องพระเจ้า (เทววิทยา) เป็นสมบัติผูกขาดของศาสนาใดศาสนาหนึ่ง โดยเฉพาะท่านวานานักได้กล่าวว่า การปฏิบัติทางศีลธรรม ความอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นคุณธรรมที่เที่ยงแท้ที่จะนำมนุษย์ไปสู่พระเจ้าและความปรารถนาของพระองค์ ความรัก

ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความสุภาพอ่อนโยน ความจริง และความมีน้ำใจเอื้ออารี ที่มีอยู่ในจิตทุกขณะและปรากฏอยู่ในการกระทำของบุคคลนั้น เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งกว่า การเคารพบูชาใด ๆ ทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตามท่านครูต่าง ๆ ที่ปฏิบัติตามคำสอนของท่านนानักในสมัยต่อมา ก็ได้พัฒนาคำสอนและวิธีการปฏิบัติที่มีลักษณะแตกต่างจากศาสนาฮินดูและอิสลาม อย่างชัดเจน แม้ท่านนานักเองก็เลือกถือปฏิบัติชีวิตแบบอัสระ และยังปฏิเสธการบำเพ็ญ ตบแบบสันยาครีของบุตรของตนเอง ศาสนาซิกข์ได้ปฏิรูปคำสอนของตนเองขึ้นมาอีก แบบหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นในแง่พิธีกรรมและคัมภีร์ รวมทั้งมีศูนย์ศาสนาเป็นของตนเอง ที่เมืองอมริตซาร์ซึ่งเป็นชื่อที่ตั้งขึ้นเป็นเกียรติแก่วัชชิส์ในทีนั้น ซึ่งในที่นี้จะส่งเสริมการ ดำรงชีวิตแบบสามัคคีธรรมเช่นรับประทานอาหารร่วมกันระหว่างศาสนิกและทำการ บูชาร่วมกัน ต่อมาเมื่อศาสนิกมีจำนวนเพิ่มขึ้น ซึ่งศาสนิกส่วนใหญ่เหล่านั้นเคยเป็นฮินดู มาก่อน ดังนั้นจึงได้นำพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ ของฮินดูมารวมไว้ในศาสนาซิกข์ ด้วย และโดยนัยนี้ก็ทำให้เห็นห่างจากศาสนาอิสลามยิ่งขึ้น เป็นที่น่าสังเกตว่า ท่านครู องค์ที่ 4 หลังจากครูนานัก ได้ถูกตัดสินประหารชีวิตเพราะมีส่วนร่วมในกบฏที่ประสบ ความล้มเหลว และท่านผู้นี้ได้กลายเป็นนักบุญ คนแรกของศาสนาซิกข์

ครูสองท่านอีกต่อมา มีเอกลักษณ์เป็นผู้นำทั้งทางด้านทหารและจิตวิญญาณ และได้เปลี่ยนระบบคำสอนของศาสนาซิกข์มาเป็นระบบการเน้นทางด้านทหาร ทั้งนี้ เพื่อต่อสู้กับการรุกรานของพระเจ้าโอริงเซ็บในปี 1699 ได้เริ่มมีพิธีการสาบานตัวเป็น พี่น้องกันของนักพรตซิกข์ และถือเป็นพิธีกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของศาสนา ลักษณะ ที่คล้ายกันอย่างหนึ่งของศาสนาอิสลามและซิกข์ คือ เชื่อว่าเหล่านักรบที่ตายในสมรภูมิ จะได้เข้าไปสู่อานาจักรสวรรค์ ปัจจุบันยังคงปรากฏกลุ่มนักบุญซึ่งเป็นทั้งนักบุญและทหาร ที่ยังมีชีวิตอยู่ ผู้ซึ่งถือว่าตนเองอยู่ในฐานะที่สูงส่งทั้งชาวฮินดูและมุสลิม

ในสมัยที่อังกฤษเข้ายึดครองประเทศอินเดีย ทหารซิกข์ได้แสดงถึงความกล้าหาญและทรหดที่สุดและเป็นพวกสุดท้ายต่อต้านทหารอังกฤษ แต่เมื่อพวกเขาประสบ ความพ่ายแพ้ ก็พิสูจน์ตัวเองให้เห็นว่าเป็นประชาชนที่แสดงความจงรักภักดีต่อผู้ปกครอง (อังกฤษ) และเป็นทหารที่ดีของกองทัพอินเดีย-อังกฤษ ชัยชนะที่มีเกียรติมิได้ทำให้ ศาสนาซิกข์ และคุณสมบัติทางทหารต่าง ๆ ของซิกข์สูญหายไป เพราะว่าศาสนิกซิกข์

ส่วนมากอาศัยอยู่ในรัฐปัญจาบ พวกซิกข์จึงได้รับความเสียหายอย่างใหญ่หลวงที่เกิดตามมาจากประกาศเอกราชของอินเดียแล้วได้พยายามที่จะให้รัฐบาลยอมรับเป็นรัฐซิกข์อิสระต่างหากจากรัฐบาลกลาง จริงอยู่ศาสนาซิกข์ได้แสดงออกถึงความพยายามที่จะรวมศาสนาฮินดูและศาสนาอิสลามไว้ด้วยกันเป็นศาสนาเดียว แต่แล้วในที่สุดซิกข์ก็ได้กลายเป็นศาสนาอิสระและกลายเป็นชุมชนอีกชุมชนหนึ่งต่างหากภายในประเทศอินเดียนั้นเอง

3.6 อิทธิพลอารยธรรมอิสลาม

แม้ว่าการพิชิตของศาสนาอิสลามไม่อาจทำให้ชาวฮินดูจำนวนมากเลิกลัทธินับถือศรัทธาศาสนาฮินดูของตนนั้นก็หาใช่ว่าศาสนาอิสลามจะไม่มีผลสำคัญเสียทีเดียวก็หาไม่ เพราะมีประจักษ์พยานที่เห็นชัดแจ้งคือความแตกแยกในทางการเมืองของอนุทวีปแห่งนี้ แม้ว่าศาสนาอิสลามจะเน้นในเรื่องความเท่าเทียมกันซึ่งจะเป็นการยกระดับวาระที่ต่ำต้อยของชาวอินเดีย แต่แล้วก็มีคนจำนวนเพียง 1 ใน 4 เท่านั้นที่หันมานับถืออิสลาม ฉะนั้น ย่อมเห็นได้ว่าศาสนาอิสลามในอินเดียไม่เจริญงอกงามเหมือนในตะวันออกกลางซึ่งประสบความสำเร็จอย่างงดงาม

เมื่อได้พิจารณาพรมแดนปัจจุบันของประเทศปากีสถานแล้ว ย่อมชี้ให้เห็นได้ว่าศาสนาอิสลามเป็นที่ยอมรับกันในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำสินธุ และในเบงกอลนับตั้งแต่ได้ย้ายศูนย์กลางความเจริญไปยังที่ราบลุ่มแม่น้ำคงคา ที่ราบลุ่มแม่น้ำสินธุกลายเป็นเขตที่อยู่รอบนอกและได้รับอิทธิพลอย่างลึกซึ้งจากการบุกรุกของชาวต่างชาติเข้าแล้วเข้าเล่าจากทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือมากกว่าที่จะได้รับกระแสแห่งอารยธรรมอินเดียที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ลุ่มแม่น้ำคงคา ยิ่งกว่านั้นศาสนาอิสลามได้สืบทอดอย่างมั่นคงในบริเวณดังกล่าวมาเป็นเวลานานแล้ว เบงกอลก็เช่นเดียวกันก็อยู่เพียงรอบนอกและเป็นรองจากศูนย์กลางอารยธรรมอินเดียในตอนกลางและตอนเหนือของที่ราบลุ่มแม่น้ำคงคา ในเบงกอลศาสนาอิสลามได้เข้าไปมีอิทธิพลภายหลังจากที่ศาสนาพุทธได้เสื่อมริบร่อยแล้ว ศาสนาพุทธก็เช่นเดียวกับศาสนาอิสลามที่ยึดมั่นในหลักของความเสมอภาค และคัดค้านระบบวรรณะ จึงจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้คนเปลี่ยนศาสนากัน ยิ่งไปกว่านั้น ตระกูลพราหมณ์ที่สำคัญๆ ในเบงกอลเช่นตระกูลตะกอร์ (Tagores) และตระกูลรอย (Roys) ก็ได้แสดงความตั้งใจที่จะเป็นมิตรกับผู้ปกครองมุสลิมแม้ว่าตระกูลเหล่านี้ยังคงจงรักภักดีต่อศาสนาฮินดูของตน ประสบการณ์ที่คนในเครือตระกูลดังกล่าวได้รับบุคคลเหล่านี้ได้มองเห็นถึงภัยอันตราย

ที่จะเกิดขึ้นหากยังคงเป็นฮินดูที่เคร่งครัด ฉะนั้น จึงแสดงความเป็นคนใจกว้างที่จะยอมรับ วัฒนธรรมตะวันตกด้วยลักษณะที่ยืดหยุ่นดังกล่าว เครื่องตระกูลเหล่านี้จึงเป็นที่นิยมชมชอบในหมู่ผู้ปกครองชาวมุสลิมและชาวอังกฤษ และเป็นผู้ที่ทำให้อินเดียตื่นตัวในด้านนี้ ประการสุดท้าย เนื่องจากเบงกอลอยู่ในเขตรอบนอกจึงไม่ถูกกระทบกระเทือนจากคลื่นของการรุกรานครั้งแรกของผู้เผยแพร่ศาสนาอิสลาม และฉะนั้นเมื่อมันถูกนำเข้ามารวมเข้าไว้ การพิจารณาไตร่ตรองทางการเมืองที่สุขุมรอบคอบเยือกเย็นกว่าทำให้รอดพ้นจากการล้างผลาญซึ่งทำให้หัวใจของชาวฮินดูในลุ่มแม่น้ำคงคาตอนบนและตอนกลางแข็งแกร่งขึ้น

ข้อสมมุติฐานที่ว่าอยู่ในเขตรอบนอกอาจพิสูจน์ ว่าไม่จริง ทั้งนี้เพราะจากความสำเร็จเพียงเล็กน้อยของศาสนาอิสลามในบริเวณคาบสมุทร สิ่งที่ควรจะคำนึงเป็น สิ่งแรกว่าเขตที่มีพหุซึ่งอยู่ส่วนล่างของคาบสมุทรไม่เคยถูกยึดครองมาเป็นเวลานาน และ ประการที่สอง คาบสมุทรภายหลังคริสต์ศตวรรษที่ 8 เป็นแหล่งพัฒนาศาสนาฮินดูที่ สำคัญมาก คิงการะเป็นผู้ให้กำเนิด ออไวตตะ เวทานตะ และผู้นำฮินดูคนอื่น ๆ อีกทั้ง ล้วนแล้วแต่มาจากคาบสมุทรแห่งนี้ทั้งสิ้น แม้แต่ ศาสนาฮินดูลัทธิภักติกิ์เจริญเติบโต ในทางใต้และแพร่หลายไปทั่วอินเดียกล่าวสั้น ๆ ได้ว่า ในทางใต้ ศาสนาอิสลามได้เผชิญ กับกำลังที่เข้มแข็งและแหล่งสร้างสรรค์ของศาสนาฮินดูทีเดียว

ยิ่งไปกว่านั้น ศาสนาอิสลามและฮินดูยังมีหลักคำสอนที่ยึดแย้งกันในระดับ พื้นฐาน แม้ท่านนบีนหรือพระเจ้าอัครบารได้เคยใช้ความพยายามแก้ปัญหาแล้วก็ตาม ซึ่ง ความขัดแย้งนี้ได้ส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบวรรณะเป็นเสมือนเครื่องป้องกันและเป็น เครื่องมือที่ใช้ปกครองตนเอง และยังทำให้ความรู้สึกที่เหนือกว่าของชาวฮินดูเข้มแข็งขึ้น และยังทำให้ยิ่งปฏิเสธโดยไม่มีการตรวจสอบอย่างเคร่งครัดในทุก ๆ สิ่งที่เป็นของต่างชาติ ลักษณะทั้งสองประการนี้สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติภายในของชาวอินเดียที่เป็นที่ยอมรับ เพื่อเป็นกลไกแห่งการป้องกัน เพื่อรักษาวัฒนธรรมของตนเอง ตราบใดที่มุสลิมยอมรับ บทบาททางการปกครองอยู่นั้น และสงบนิ่งอยู่ถึงกฎของการอยู่ร่วมกันแล้ว ชาวมุสลิม ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีน้ำใจกว้างขวางรู้จักผ่อนปรน เมื่อพระเจ้าโอริงเซ็บก้าวข้ามจุดนี้ไปจึง ทำให้มีกบฏขึ้นมากมายและมีผู้พยายามจะทำลายการรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง สำหรับ อังกฤษที่เช่นเดียวกัน ถ้าหากยอมรับบทบาทในการปกครองของระบบวรรณะก็จะสงบ

ราบรีน อังกฤษเองก็เหมือนกับชาวมุสลิมที่ต้องการการกำจัดการปฏิบัติที่น่ารังเกียจ
ของชาวฮินดู เช่น ประเพณีสดี การฆ่าทารก และการแต่งงานตั้งแต่เด็ก

แม้ว่านโยบายทางการปกครองของพระเจ้าโอริงเซ็บจะนำมาซึ่งความแตกแยกใน
ทางการเมืองซึ่งเป็นการช่วยให้ฝรั่งเศส และอังกฤษเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในและ
ค่อย ๆ ได้ชัยชนะทีละน้อย ๆ จากความสามารถของข้าหลวงใหญ่อังกฤษ ความไม่มั่นคง
ทางการเมืองของอินเดียนั้นจะมาต่าหnikการปกครองที่ไม่ถูกต้องของโมกุลทั้งหมดก็ไม่ได้
ถ้ามุสลิมไม่มาบุกรุกอินเดีย สภาวการณ์ดังกล่าวก็จะต้องมีอยู่แล้วเป็นเวลานานมา
แล้วที่อารยธรรมอินเดีย มุ่งแต่กิจกรรมทางด้านจิตวิญญาณ และตัวแทนของวรรณะ
พราหมณ์พากันทอดทิ้งภารกิจทางโลกและโดยเฉพาะอย่างยิ่งภารกิจทางการเมือง ซึ่งถือ
เป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในสังคระบบวรรณะได้พัฒนาขึ้นมาแทนและเป็นสิ่งต่อต้านกับ
ระบบการรวมอำนาจ และระบบวรรณะยังกระทำหน้าที่ส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับรัฐ รัฐบาล
มีใจกว้าง อดทน ผ่อนปรน และได้รับภาษีที่ประชาชนยอมจ่ายให้ตราบนานเท่าที่รัฐบาล
ไม่เข้าไปแทรกแซงการปกครองของระบบวรรณะในเขตท้องถิ่น แต่สภาพดังกล่าวนี้
แสดงถึงความไม่มีความจงรักภักดีที่ลึกซึ้งต่อลักษณะทางการเมืองที่มีอยู่ในขณะนั้น รัฐ
และกษัตริย์ผู้ปกครองอาจเปลี่ยนแปลงได้เสมอ แต่สังคมที่ถูกจัดระเบียบโดยระบบ
วรรณะนั้นยังคงดำเนินต่อไปและพัฒนาต่อไป ในทางกลับกัน ถ้าหากไม่มีพระเจ้าโอริงเซ็บ
ราชวงศ์โมกุลก็คงประสบความสำเร็จในการดำรงไว้ซึ่งอำนาจทางการเมืองและคงทำ
ให้ตัวแทนการค้า ของฝรั่งเศสและอังกฤษเลิกล้มการแทรกแซงกิจการภายใน

แม้ว่าชาวมุสลิมได้นำวัฒนธรรมเปอร์เซียเข้ามาและมีอิทธิพลมากในงานด้าน
ศิลปะซึ่งได้รับการอุปถัมภ์จากชนชั้นปกครอง แต่ชาวมุสลิมได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตทาง
เศรษฐกิจและสังคมอินเดียแต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ชาวอินเดียยังคงพอใจที่จะยอมรับ
สภาพของการเป็นชาวนาที่ถูกคักตวงผลประโยชน์ โดยมีได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ
ใด ๆ ชาวราชปุทเคยเป็นผู้หารายได้จำนวนมหาศาลให้กับรัฐบาลโมกุลเพื่อจะได้ใช้ใน
งานด้านสาธารณูปโภค แต่แล้วรายได้เหล่านั้นก็นำไปทุ่มเทสร้างสุเหร่าที่ตกแต่งอย่าง
วิจิตรพิสดารหลายแห่ง นำไปสร้างปราสาทราชวัง สร้างป้อมปราการและหลุมฝังศพ
เสีย สุลต่านแห่งเดลีที่ฉลาดมีจำนวนหลายองค์ที่พยายามรักษาอำนาจของรัฐเอาไว้เพื่อ
จำหน่ายให้ประชาชนในราคาที่เหมาะสมผลในยามที่ธรรมชาติไม่เอื้ออำนวยกับชาวนา

แต่ผู้ปกครองชาวมุสลิมส่วนมากมักเพิกเฉยละเลยต่อสิ่งเหล่านี้ ฉะนั้นจึงเกิดทุพภิกขภัยเกือบจะทุกปีในส่วนต่างของอินเดีย และทำให้ผู้คนอดอาหารตายเป็นอันมาก แต่ในไม่ช้าความอุดมสมบูรณ์ของอินเดีย ก็ได้ชดเชยความทุกข์ยากดังกล่าว ความเชื่อในโชคชะตาของชาวมุสลิม ความเชื่อนี้กลับเข้มแข็งขึ้นอีกจากการที่มีศาสนาเป็นอุปสรรค จึงทำให้ชาวมุสลิมขาดมนุษยธรรมที่จะปฏิบัติต่อชาวฮินดูผู้เป็นชนใต้ปกครอง ชาวฮินดูได้รับสวัสดิการทางสังคมก็เพียงในครอบครัวและในวรรณะของเขาเท่านั้น ความยากจนที่มีทั่ว ๆ ไปได้รับการบรรเทาลงก็ด้วยความเจริญเติบโตทางการค้ากับตะวันตก แต่ก็อีกนั่นแหละที่ว่า ผลกำไรทั้งหลายตกอยู่ในมือของพ่อค้าที่ร่ำรวย ผู้ซึ่งวรรณะของเขาได้คุ้มครองอภิสิทธิ์ของเขาเหล่านั้นอยู่ ช่างฝีมือก็ยังคงยากจนเหมือนกับพวกชาวนา การที่ช่างฝีมือและชาวนามีเป็นจำนวนมากและมีความขยันหมั่นเพียร จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้แบกภาระของอินเดีย

3.7 การเข้ามาของชาวตะวันตก

ในขณะที่บาบูร์กำลังชื่นชมกับความมั่งคั่งของดินแดนที่พระองค์พิชิตได้เป็นแห่งแรก คือ นครหลวงของคิมัวร์ คือนครซามาร์ข่าน มีเรือเล็ก ๆ 3 ลำบรรทุกผู้โดยสารมา 160 คน ควบคุมโดยนักเดินเรือชาวโปรตุเกสชื่อ วัสโกดา กามา (Vasco da Gama) ได้ขึ้นบกที่ท่า Calicut บนชายฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ของอินเดียใน ค.ศ. 1498 การเข้ามาของตะวันตกโดยทั่ว ๆ ไป ทั้งผู้ปกครองและประชาชนชาวอินเดียต่างก็นิยมชมชอบ ทั้ง ๆ ที่กามา ประกาศถึงวัตถุประสงค์อย่างเจียบขาดว่า "Christians and gold" ก็ไม่มีผู้ใดตระหนกตกใจ จะมีอะไรที่จะต้องตกใจ จากคนจำนวนน้อยและเรือกระจัดย่อยเหล่านั้น อินเดียไม่เคยยุ่งยากกับการบุกรุกทางทะเลเลย แต่ในระยะยาว การบุกรุกทางทะเลนี้ได้ถูกกำหนดชะตาภายใต้การนำของอังกฤษมากกว่าผู้ที่บุกรุกแต่ก่อน ในบรรดาอารยธรรมตะวันออกสำคัญ ๆ มีอินเดียแห่งเดียวที่ตกอยู่ใต้อำนาจของตะวันตกอย่างเต็มที่ แน่นนอนย่อมมีผลกระทบที่สำคัญติดตามมา

เมื่อจักรวรรดิโรมันเสื่อมยุโรปก็เสื่อมตามไปด้วย และมาฟื้นตัวขึ้นใหม่อีกครั้งในคริสต์ศตวรรษที่ 10 และ 11 สัญลักษณ์ 2 ประการที่แสดงความเข้มแข็ง คือ การปลดปล่อยของชาตินอร์มัน (Norman) จากซิซิลีในคริสต์ศตวรรษที่ 11 และการเริ่มต้นของสงครามครูเสดสงครามครูเสดประสบความสำเร็จความล้มเหลว มีเหตุใหญ่มาจากการขัดแย้ง

ในผลประโยชน์ที่ซับซ้อน แต่ผลประโยชน์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ความปรารถนาของพ่อค้าชาวอิตาลีที่จะได้สินค้าจากตะวันออกโดยตรงและในราคาถูก เพื่อนำไปขายยังซีกโลกตะวันตก ผลประโยชน์ทางด้านการค้านี้ทำให้ยุโรปมั่งคั่งขึ้น และความมั่งคั่งที่เจริญเติบโตนี้ทำให้ต้องการสินค้าฟุ่มเฟือยจากแหล่งตะวันออก แม้ว่าจะมีอุปสรรค การค้าระหว่างตะวันออกและตะวันตกก็เจริญรุ่งเรืองจนถึงขีดสุดในคริสต์ศตวรรษที่ 13 และ 14 เมื่อพวกมองโกลได้เข้าควบคุมครองเส้นทางคาราวานข้ามเอเชียการเข้ารับบทบาทของคนกลางและผู้ผลิตทำให้พ่อค้าและชนชั้นปกครองของตะวันออกพากันร่ำรวยและยังแก้ปัญหาอันมีผลมาจากความเสื่อมภายในที่ศาสนาอิสลามกำลังเผชิญอยู่ ในภายหลังการจัดหาสินค้าทางตะวันออกต้องชะงักขั้วระยะหนึ่ง เพราะปัญหาภายในของอิสลามและการเจริญเติบโตของอำนาจ Ottoman การที่ Ottoman ทุ่มใจยุโรปทั้งทางบกและทางทะเลช่วยเพิ่มความลำบากยุ่งยากแก่พ่อค้าด้วย ปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ความต้องการผลิตผลจากตะวันออกเพิ่มขึ้น ความไม่แน่นอนของการจัดหาสินค้า การเรียกค่าไสหยู่ที่แพงลิ่วของพวก Ottoman Turks และ Mamluk Sultans of Egypt และความเป็นศัตรูเพิ่มขึ้นระหว่างคริสเตียนและมุสลิม ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นสิ่งกระตุ้นให้ค้นหาเส้นทางใหม่ ที่จะไปยังตะวันออกซึ่งจะทำลายศาสนาอิสลามโดยทางอ้อมด้วยวิธีการเผยแพร่คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก ในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 14 และ 15 ได้มีหนังสือหลายเล่ม ที่พยายามเขียนวิธีการที่จะทำให้วัตถุประสงค์ดังกล่าว จะประสบความสำเร็จ แต่ด้วยความช่วยเหลือของศาสนาอิสลาม นักเดินเรือชาวตะวันตกจึงได้รับความรู้จากเครื่องมือที่จำเป็นยิ่ง คือ เครื่องมือหาตำแหน่งของดวงดาวและเข็มทิศ

ประชาชนในคาบสมุทรไอบีเรีย ผู้ซึ่งต่อสู้เป็นเวลายาวนานเพื่อขับไล่ชาวมุสลิมจนมีเลือดนักรบ การทำสงครามครูเสดเป็นหนทางเลือกที่ดีที่สุดที่ทำให้เขาต้องหาเส้นทางใหม่เมืองศูนย์กลางการค้าขายที่อยู่ตอนเหนือของอิตาลีคงหมกมุ่นอยู่กับลักษณะการค้าแบบเก่าคือการผูกขาด จนเกินไปแม้ว่าจะมีอุปสรรคเพิ่มขึ้น วัตถุประสงค์ของฝรั่งเศสและอังกฤษ ก็ยังคงหมกมุ่นอยู่กับปัญหาภายในในการสร้างชาติ เมื่อต้นศตวรรษที่ 15 ชาวโปรตุเกสเป็นชาติที่นำประเทศรอดพ้นจากอิทธิพลมุสลิมก่อนประเทศสเปน ได้ออกทะเลทำการตรวจสอบค้นหาตามชายฝั่งแอฟริกา เจ้าชายเฮนรี นักเดินเรือ (Henry the Navigator) ได้รับการยกย่องว่าเป็นองค์อุปถัมภ์องค์สำคัญ และเป็นผู้วางโครงการ

สำรวจทางทะเลครั้งนี้ด้วย ซึ่งการสำรวจครั้งนั้นมีวิธีการที่เป็นระเบียบแบบแผนเสียจนเกินไป ชาวโปรตุเกสจึงมิได้ค้นพบสิ่งที่เป็นความฝันของโคลัมบัส ผู้ซึ่งคิดว่าโลกกลม และการแล่นเรือมายังซีกโลกตะวันออกไม่จำเป็นต้องใช้เส้นทางเดินเรือของโปรตุเกส หมายถึงเส้นทางเดินเรือตะวันออก เพราะหากใช้เส้นทางเดินเรือตะวันตก ก็อาจเดินทางมายังซีกโลกตะวันออกได้ ผู้ปกครองสเปนยังได้เข้าร่วมในการสำรวจ จนกระทั่งโคลัมบัส ได้รับการอุปถัมภ์จากพระเจ้าเฟอร์ดินานด์ที่ 5 และพระนางอิซาเบลลา (Ferdinand V & Isabella) และชาวสเปนได้ใช้ความสามารถค้นพบโลกใหม่ และเข้ายึดครองฟิลิปปินส์ได้ในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 16

เรือสินค้าของวิศโกดา กามา ได้ผลกำไรมากเป็นสิ่งค้าประกันว่า การเข้ามาในน่านน้ำอินเดียนั้น จะมาอย่างผู้มีกำลังความสามารถ ก่อนหน้านี้เป็นเวลานานความต้องการที่จะปราบปรามศาสนาอิสลามและความต้องการผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจส่งเสริมให้ชาวโปรตุเกสต้องตัดเส้นทางทางทะเลที่เชื่อมระหว่างอินเดียและตะวันออกกลาง ผู้ปกครอง Ottoman และ Mamluk เมื่อได้ตระหนักถึงการคุกคามดังกล่าวนี้ จึงได้ร่วมมือกันส่งกองเรือเข้าโจมตีในมหาสมุทรอินเดีย และทำให้กองทัพเรือของโปรตุเกสต้องพ่ายแพ้ใน ค.ศ.1508 ในปีต่อมากองทัพเรือของโปรตุเกสกลับเข้มแข็งขึ้น และโจมตีกองทัพเรือมุสลิมพ่ายแพ้ไป Albuquerque ผู้มาดำรงตำแหน่งเป็นอุปราช ได้สร้างฐานทัพยาวเหยียดจากอารเบีย (Arabia) ถึงมลายู (Malaya) เพื่อให้โปรตุเกสควบคุมเส้นทางการค้าไม่ปลอดภัย ควรจะเข้าใจว่าความสำเร็จของโปรตุเกสนั้น มิได้เนื่องจากเทคนิคที่เหนือกว่า หากแต่เนื่องจากจิตใจที่มุ่งมั่นและการวางแผนที่ปรองดองกัน อันที่จริงแล้วในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ชาวสเปนไม่สามารถจะทำลายอำนาจทางทะเลของ Ottoman แม้ว่าเคยทำสงครามที่รุนแรงในการยุทธ์ที่ Lepanto ใน ค.ศ.1571 มาแล้ว

ในอินเดีย โปรตุเกสมีศูนย์กลางอยู่ที่กัว (Goa) ซึ่งทำให้พ่อค้าโปรตุเกสค้าขายได้กำไรงดงามโดยทำการค้ากับรัฐฮินดูรัฐใหญ่รัฐหนึ่งชื่อวิชัยนการ (Vijayanagar) โดยเอาสินค้ามาจากอารเบียมาแลกเปลี่ยนกับทองคำ หินที่มีค่า และพืชผลเมืองร้อนอื่น ๆ เมื่อวิชัยนการถูกทำลาย ใน ค.ศ.1565 โดยการโจมตีของกองกำลังของเหล่าสุลต่านแห่งเดคข่าน ผลกำไรของโปรตุเกสก็ลดถอยลงไปด้ว และเมื่อดัตช์และอังกฤษ ปรากฏขึ้นในตอนปลายของศตวรรษ อาณานิคมของโปรตุเกสก็เสื่อมลงมากแล้ว อุปสรรคที่

ยิ่งใหญ่ของเมืองโปรตุเกส (กัว) ซึ่งมีประชากรน้อยกว่าหนึ่งล้านห้าแสนคน ก็คือ การขาดกำลังคนที่จะค้าจนธุรกิจของทะเล ยกตัวอย่างเช่น ขาดกำลังคนที่จะทำให้ชาวต่างชาติ ได้รับการกระทบกระเทือนในการจำหน่ายสินค้าตะวันออกให้กับชาวยุโรปภาคเหนือ และบรรดาลูกเรือที่แล่นไปในหมู่เกาะอินเดียตะวันออกก็ล้วนแล้วแต่เป็นกลาสีชาวอังกฤษและดัตช์ ดังนั้น พวกกลาสีเหล่านี้ เมื่อกลับไปบ้านก็ไปเล่าถึงความเสื่อมของโปรตุเกส ในขณะที่เดียวกันก็ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเดินเรือให้แก่ชาวดัตช์และอังกฤษในประเทศ

แม้ว่าโปรตุเกสได้ประกาศวัตถุประสงค์ประการแรกเอาไว้ว่า จะมาเผยแพร่ศาสนา แต่แล้วผลกำไรทางด้านการค้าทำให้หันเหไปจากวัตถุประสงค์เดิม จนกระทั่งถึง ค.ศ. 1540 เศษ ๆ ได้มีการสถาปนาศาลศาสนา (Inquisition) ขึ้นในกัว และมีมิชชันนารีนิกายเยซูอิต (Jesuite) เดินทางมา พระเยซูอิต เป็นพวกที่ได้รับการศึกษามาอย่างดี และมีความยึดหยุ่น พระเหล่านี้ได้พยายามสร้างความก้าวหน้าให้ศาสนาคริสต์ในนิกายโรมันคาทอลิก ด้วยการเข้าไปศึกษาการปฏิบัติทางศาสนาของท้องถิ่นเหล่านั้นแล้วเอามาดัดแปลงให้เข้ากับประเพณีปฏิบัติของคริสเตียนในอินเดีย การดัดแปลงดังกล่าว ก้าวหน้าไปไกลกว่าที่ใด ๆ มิชชันนารีเยซูอิต ในขั้นต้นรับเอาเชื้อพิธีของพวกพราหมณ์ และใช้ถ้อยคำของฮินดู เพื่อเข้าถึงประชาชนที่อยู่ทางใต้ของอินเดีย ผู้ซึ่งเป็นปฏิปักษ์กับพวกพราหมณ์ พวกพระเยซูอิต จึงเข้าสวมรอยบทบาทของคนฮินดูที่ศักดิ์สิทธิ์ไป แม้ว่าวิธีการต่าง ๆ นี้จะได้คนมานับถือคริสต์กันมาก แต่มิชชันนารีนิกายอื่น ๆ ได้ตำหนิว่า การเป็นคริสเตียนแบบที่เอาประเพณีปฏิบัติของชาวพื้นเมืองมาใช้ นั้น ก็ไม่ต่างไปจากนิกายของฮินดูอีกนิกายหนึ่งเท่าใดนัก ในที่สุด พวกพระเยซูอิตก็ถูกกำจัด แต่ผลงานของพวกเขาก็ยังสืบทอดมา ยังคงปรากฏอยู่คือ การมีชุมชน Roman Catholic ที่เข้มแข็งมากในอินเดียตอนใต้จนปัจจุบันนี้

ในระหว่างศตวรรษที่ 17 บริษัทดัตช์อินเดียตะวันออก (Dutch East India Company) และบริษัทอังกฤษอินเดียตะวันออก (English East India Company) ได้รับการสนับสนุนจากกษัตริย์ ให้อำนาจผูกขาดในการค้า ได้สร้างสถานีการค้าขึ้น โดยมีป้อมปราการบนชายฝั่งของอินเดีย โดยลอกแบบของโปรตุเกส ส่วนบริษัทของฝรั่งเศส มาทีหลังสุดคือ ในตอนปลายของศตวรรษที่ 19 การลอกแบบโปรตุเกสนั้นก็ได้แก่ นำ

ทหารอินเดียมาฝึกหัดเรียกว่า ทหารซีปอย (Sepoys) ทั้งนี้เพื่อลดค่าใช้จ่ายทางทหารลง และนำชาวอินเดียมาเป็นพ่อค้าร่วมกัน เพื่อจัดหาตระเตรียมสินค้าของอินเดียและจัดการขายสินค้าของยุโรปด้วย

แต่ไม่เหมือนกับโปรตุเกสคือ บริษัทการค้าเหล่านี้ไม่มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเผยแพร่ศาสนาคริสต์ อันที่จริงแล้ว การปฏิบัติของพวกมิชชันนารีก็อุปสรรคให้กับการค้า แต่ใน ค.ศ. 1813 บริษัทอังกฤษอินเดียตะวันออกถูกบังคับให้ยอมรับมิชชันนารีเข้าเผยแพร่ศาสนา ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นเงื่อนไขสำหรับการให้สัมปะทานอันใหม่ อย่างไรก็ตามความศรัทธาอย่างแรงกล้าของมิชชันนารีอังกฤษก็ยังไม่สลดตัวอย่างมั่นคง จนกระทั่งถึง ค.ศ. 1790 เศษ ถ้าหากบริษัทยังคงหมกมุ่นกับแผนการผนวกดินแดนหรือแผนการทางศาสนา ผลประโยชน์ที่ได้รับจะไม่เหมือนกับในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ซึ่งเป็นสมัยรุ่งเรืองของราชวงศ์โมกุล

แต่วันที่สำคัญของบริษัทอังกฤษอินเดียตะวันออก คือ บอมเบย์ (Bombay) บนชายฝั่งตะวันตก มัทราส (Madras) บนชายฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ และกัลกัตตา (Calcutta) ในดินดอนสามเหลี่ยมคงคาพรหมบุตร แม้ว่าชาวอังกฤษผู้ทนต่อสภาพอากาศของอินเดียได้และกลับอังกฤษ พร้อมกับโชคลาภจำนวนมาก แต่ชาวยุโรปส่วนใหญ่ก็ยังไม่มีอิทธิพลที่สำคัญในอินเดีย ความต้องการสินค้ายุโรปยังไม่มากพอ และการค้าจะต้องได้รับการส่งเสริมโดยการขายเงินตราของยุโรป สภาวะที่ไม่น่าพึงพอใจดังกล่าวนี้ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับค่านิยมทางพาณิชย์กรรมอินเดีย และเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผลักดันตัว เพื่อทุ่มกำลังความสามารถให้กับหมู่เกาะอินเดียตะวันออก จนกระทั่งเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรม ทำให้มีการตื่นตัวในการค้าสินค้าฝ้ายและฝิ่น ของอินเดียก็สามารถส่งไปขายที่เมืองจีน สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพาณิชย์กรรมของอินเดีย ในขณะที่เดียวกัน ท่ามกลางความแตกแยกทางการเมืองประกอบกับความเสื่อมของจักรวรรดิโมกุล ตัวแทนบริษัทฝรั่งเศสที่มีความสามารถ คือ ฟรังซัว ดูเพลซ์ (Francois Dupleix) เป็นผู้แรกที่ใช้วิธีการแทรกแซงกิจการทางการเมืองของอินเดีย ซึ่งการเมืองอินเดียภายหลังถูกกำหนดให้อยู่ภายใต้อำนาจของอังกฤษที่ไม่สู้เต็มใจนักเพื่อที่จะได้นำอังกฤษเข้าปกครองอินเดียทั้งหมด

คูเปิลส์ ได้สาธิตให้เห็นว่า กองทหารยุโรปที่มีขนาดเล็กแต่มีอาวุธพร้อม ได้รับการฝึกหัดมาอย่างดี และมีผู้นำที่ดี จะมีประสิทธิภาพดีกว่ากองทหารของเจ้าอินเดียเสียอีก คูเปิลส์ ประสบความยุ่งยากเพียงเล็กน้อยเท่านั้นในการจับเจ้าอินเดียเป็นหุ่นเชิด และเป็นพันธมิตรกับเขา ขณะเดียวกันก็ได้ตั้งดวงทรัพย์ากรเข้าสู่ตนเอง ในไม่ช้าก็ปรากฏชัดว่า ถ้าบริษัทอังกฤษต้องการจะดำเนินกิจการต่อไปละก็ จะต้องเปลี่ยนแปลงยุทธของเขา และกระโจนเข้าแทรกแซงกิจการทางการเมืองของอินเดีย ใน ค.ศ.1751 คูเปิลส์ สามารถควบคุมดินแดนส่วนสำคัญของคาบสมุทรอินเดียได้ แต่ในปีเดียวกันนั้นเอง อังกฤษก็ได้คู่แข่งของคูเปิลส์ คือ โรเบิร์ต ไคลฟ์ (Robert Clive) และสามารถเอาชนะคูเปิลส์ได้ อย่างไรก็ตาม ไคลฟ์ มิใช่เป็นสาเหตุเดียวที่ทำให้คูเปิลส์ต้องเสียชื่อเสียงสาเหตุอีกประการหนึ่งก็คือ ทั้งบริษัทฝรั่งเศสและรัฐบาลฝรั่งเศสไม่สนับสนุนเขาเลย จนใน ค.ศ.1754 เขาก็สูญเสียเกียรติยศและชื่อเสียง สงครามเจ็ดปี (1756 - 1763) ทำให้บทบาทของฝรั่งเศสในอินเดียมีชีวิตชีวาขึ้นอีก แต่ ไคลฟ์ ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากกองทัพเรืออังกฤษ ก็สามารถจะมีอำนาจแข่งขันกับฝรั่งเศสได้ ในค.ศ.1757 ที่การยุทธ์ที่ Plassey ไคลฟ์ บังคับบัญชาทหาร 3,000 นาย รวมทั้งนายทหารอังกฤษ 950 นาย ตีกองทัพของข้าหลวงฝรั่งเศสแห่งเบงกอลจนพราลัย ซึ่งมีทหารราบถึง 50,000 คน และทหารม้าอีก 18,000 คน ทหารของไคลฟ์ตาย 22 คน บาดเจ็บ 49 คน ความทะเยอทะยานของฝรั่งเศสในที่สุดก็พบบจุดจบลง เพราะถูกยึดที่มั่นที่ Pondicherry ได้ใน ค.ศ. 1761 สิ่งที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือการเข้าทำลายกองทัพของสหพันธ์มาราธา (Maratha Confederacy) ในเดือนมกราคม ในปีเดียวกันที่ Panipat โดยนักผจญภัยชาว Afghan เมื่อกองกำลังของมาราธาพบกับความพราลัยแล้วก็ไม่มีกำลังทหารกองใดที่จะมีแสนยานุภาพที่มีความสามารถเหนืออังกฤษหลงเหลือในอินเดียอีกต่อไป

3.8 การสร้างอำนาจของอังกฤษ

การสร้างอำนาจของอังกฤษในอินเดีย เป็นการปฏิบัติที่ใช้เวลายาวนานมาก ทั้งนี้มิใช่เพราะมีความยุ่งยากทางทหาร หากแต่มีสาเหตุมาจากการตัดสินใจและความไม่แน่นอนของบริษัทและรัฐบาลอังกฤษ ทั้งนี้ได้มีปัญหานั้น่าสับสนเกิดขึ้น

ปัญหาสำคัญคือว่า ทั้งบริษัทและรัฐบาลไม่ค่อยจะเต็มใจนักที่จะรับผิดชอบในการบริหารการปกครองซึ่งจะต้องรวมทั้งการคงไว้ซึ่งกองกำลังขนาดใหญ่ไว้เพื่อ

ป้องกันเขตแดนแห่งใหม่ที่ได้อมา หน้าที่สำคัญของผู้อำนวยการบริษัทในลอนดอนก็คือ การจ่ายเงินปันผลตามปกติให้กับผู้ถือหุ้น ฉะนั้นเป็นธรรมดาที่จะต้องหลีกเลี่ยงการผูกพันและการจัดกองทหารที่เสียค่าใช้จ่ายสูง เมื่อรัฐบาลอังกฤษได้เพิ่มความสนใจในรัฐบาลอินเดียเพิ่มขึ้น ภายหลังจากที่สูญเสียอาณานิคมอเมริกาไปเป็นการพิสูจน์ให้เห็นว่าอังกฤษ ไม่ได้มีความยินดีที่จะขยายอำนาจของตนออกไปเลย ยกเว้นในกรณีที่จะต้องตอบโต้กับนโปเลียน (Napoleon) หรือรัสเซีย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือทั้งบริษัทและรัฐบาลแสวงหากำไรให้ได้มากที่สุด โดยพยายามเสี่ยงให้น้อยที่สุดและค่าใช้จ่ายให้น้อยที่สุด ผลก็คือว่า ข้าหลวงทุกคนจึงปฏิบัติตามคำสั่งที่มีให้กระทำการอันใดนอกเหนือไปจากป้องกันทรัพย์สินที่มีอยู่ แต่ในการป้องกันทรัพย์สินของบริษัท ข้าหลวงหลายคนรู้สึกว่าจะมีความจำเป็นต้องใช้ทหารเพื่อหาเขตแดนใหม่เพิ่มเติมเป็นดินแดนกันชน หรือเพื่อลดฐานะเจ้าอินเดียที่ปราศรัยให้มีฐานะอยู่ใต้อำนาจ (vassal) โดยมีสัญญายอมเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษซึ่งตามสนธิสัญญานี้ก็จะเพิ่มข้อผูกมัดทางทหารขึ้นมาใหม่ มากกว่าหนึ่งครั้งที่รัฐบาลอังกฤษได้สร้างคามยุ่งเหยิงและความหายนะด้วยการปฏิเสศที่จะเตรียมการดังกล่าว

สิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาสำคัญประการที่สอง กล่าวคือ ปัญหาการคมนาคมระหว่างลอนดอนและอินเดีย จนกระทั่งได้เปิดบริการการใช้เรือกลไฟ ผ่านทะเลแดงและทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ใน ค.ศ.1843 ไบบอกร่งมาทางเรือที่แล่นรอบแอฟริกา ใช้เวลาถึง 6 เดือนกว่าจะมาถึงอินเดีย เมื่อข้าหลวงไม่ได้รับคำสั่งอย่างน้อยเป็นเวลา 1 ปีแล้ว เขาก็จะถูกบังคับให้ใช้วิจารณญาณของตนเอง ตัดสินใจเมื่อต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ แม้ว่าผู้อำนวยการบริษัทที่ลอนดอนและรัฐบาลอังกฤษจะได้รับรายงานเรื่องราวต่าง ๆ จากไบบอกร่งแล้ว แต่ก็ยังไม่ทราบอย่างชัดเจนในปัญหาที่ข้าหลวงกำลังเผชิญอยู่ และเมื่อคำสั่งจากลอนดอนมาถึง สถานการณ์ในอินเดียมักจะเปลี่ยนแปลงไปเสียแล้ว นอกจากนี้เมื่อข้าหลวงใหญ่และเจ้าหน้าที่คนสำคัญของบริษัท ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคนของรัฐบาลไปตามบทบัญญัติใน Pitt's Act ปี 1784 พวกขุนนางที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นข้าหลวงใหญ่ ก็มักจะไม่เกี่ยวข้องกับบริษัท และมุ่งความรับผิดชอบไปทางด้านการเมืองและการปกครองโดยแท้ มากกว่าที่จะมาสนใจทางด้านเศรษฐกิจ

ปัญหาสำคัญประการที่สาม คือ การพัฒนาการปกครอง ซึ่งต้องปรับตัวเข้ากับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากอินเดีย เช่นเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดิน กล่าวคือ อังกฤษมีแนวปฏิบัติที่ว่าแต่ละบุคคลมีสิทธิ์ที่จะเป็นเจ้าของที่ดินได้และหาผลประโยชน์ในที่ดินได้ แต่แนวปฏิบัติดังกล่าวนี้อังกฤษไม่สามารถปรับเข้ากับแนวปฏิบัติของอินเดียที่ว่าชาวนาและผู้ปกครองมีผลประโยชน์ที่ดินร่วมกัน โดยที่ทั้งสองฝ่ายไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น ฉะนั้นอังกฤษจึงต้องบังคับให้ผู้ใดผู้หนึ่งมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเสีย ทั้งนี้ก็เพื่อให้เป็นผู้รับผิดชอบโดยถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น

ใน ค.ศ.1765 ไคลฟ์ ได้บังคับให้จักรพรรดิโมกุล ซึ่งยังได้ชื่อว่าเป็นประมุขของอินเดียให้สิทธิ์ในการเก็บภาษีในเบงกอลและดินแดนใกล้เคียงที่อยู่ไปทางตะวันตก โดยตอบแทนให้ปีละ 260,000 ปอนด์ นี่เป็นความพยายามครั้งแรกของบริษัทที่มีความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับเขตแดนอย่างกว้างขวาง รัฐบาลที่จะกระหายรายได้จึงปิติยินดีในโอกาสนั้น ฉะนั้นในพระราชบัญญัติที่ออก ค.ศ.1767 ได้กำหนดให้บริษัทต้องจ่ายเงินแก่ท้องพระคลังเป็นจำนวน 400,000 ปอนด์ต่อปี เนื่องจากอาศัยวิธีการที่เคยปฏิบัติมาจึงทำให้การเก็บภาษีไม่เป็นไปดังที่คาดหวังเอาไว้ นอกจากนี้ ในไม่ช้าบริษัทต้องเข้าต่อสู้อย่างขมขื่นกับกลุ่มเจ้าอินเดีย ในคาบสมุทรที่รวมกำลังต่อต้าน ผลก็คือว่า บริษัทไม่เพียงแต่ไม่สามารถจ่ายเงินให้กับรัฐบาลได้ แล้วยังถูกบังคับให้ทำสัญญากู้เงินจากรัฐบาลไปอีก 400,000 ปอนด์ด้วย เพื่อเผชิญกับความยุ่งยากทางการเงินดังกล่าว เจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ของบริษัท คือ วอร์เรน เฮสติงส์ (Warren Hastings) ถูกมอบหมายใน ค.ศ.1772 ให้เป็น Presidency of Bengal ในขณะที่รัฐบาลของ ลอร์ด นอร์ธ (Lord North) กำลังร่างกฎหมายซึ่งจะเพิ่มบทบาทของรัฐบาลในกิจการของอินเดีย งานของเฮสติงส์เปรียบได้กับการทำความสะอาดโรงม้า (Augean stables) ชาวอังกฤษมักมองเห็นว่าการที่บริษัทจ่ายค่าจ้างน้อย เปิดโอกาสให้แสวงหาโชคลาภส่วนตัวโดยอาศัยความเฉลียวฉลาดของตนเอง และการที่บริษัทซึ่งมีความต้องการสมาชิกเพิ่มขึ้น จึงไม่ทำให้โอกาสดังกล่าวต้องสูญเสียไป ในความพยายามที่จะปรับปรุงการเก็บภาษีในเบงกอล ผู้แทนชาวอังกฤษตามท้องถิ่นได้รับมอบหมายให้ตรวจตราควบคุมผู้เก็บภาษีชาวอินเดีย อีกชั้นหนึ่ง เป็นธรรมดาอยู่เองที่ผู้แทนเหล่านี้ได้มองเห็นว่าจะเป็นโอกาสทองที่จะดักตวงผลประโยชน์โดยไม่ผิดกฎหมาย เฮสติงส์ กลับทำให้คนเหล่านี้ขมขื่นเพราะเขาได้วาง

กฎระเบียบการปฏิบัติงานและตัวอย่งจัดให้มีผู้พิพากษาซึ่งจะมีชาวอินเดียเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษาเหล่านี้ก็จะศึกษากฎหมายขึ้นบ้านเพื่อที่จะได้คุ้มครอง และพิทักษ์ผลประโยชน์ของชาวนา ใน ค.ศ.1772 ตามสาระสำคัญใน Regulating Act ของ ลอร์ด นอร์ธ ถือเป็น การแสดงถึงการยอมรับความรับผิดชอบครั้งแรกของรัฐบาลอังกฤษ ด้วยวิธีการของ เฮสติงส์ เฮสติงส์ จึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นข้าหลวงใหญ่ที่มีอำนาจเหนือผลประโยชน์ทั้งหมดของบริษัทในอินเดีย หนังสือราชการหรือใบบอกทุกฉบับจะต้องส่งไปให้รัฐบาลพิจารณา แต่ในเวลาเดียวกันข้าหลวงใหญ่จะต้องหนักใจกับสภาซึ่งสามารถจะยับยั้งข้อเสนอของเขาได้ด้วยเสียงข้างมาก สมาชิกสภา 3 นายผู้ซึ่งไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับอินเดียไม่เข้าใจถึงความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการปกครองของอังกฤษที่จะมาใช้กับอินเดีย สมาชิกเหล่านี้ได้เข้าขัดขวางเฮสติงส์ ในที่สุดสมาชิกท่านหนึ่งถึงแก่อนิจกรรมในเวลา 2 ปีต่อมา จึงให้อำนาจเฮสติงส์เข้าควบคุมสภา ผู้เป็นหัวหน้าได้มีความอาฆาตเฮสติงส์อย่างรุนแรง เมื่อกลับไปถึงอังกฤษได้ไปแล้วเรื่องราวเกี่ยวกับเฮสติงส์ว่า เป็นผู้กดขี่ที่กดขี่ความรับผิดชอบ ให้กับคนระดับผู้นำของพรรควิก (Whig) เช่น เอ็ดมันด์ เบอร์ก (Edmund Burke) และ ชาลส์ เจมส์ ฟอกซ์ (Charles James Fox) เป็นผลให้ใน ค.ศ.1784 เฮสติงส์ ถูกเรียกตัวกลับและใน 1788 ตกเป็นจำเลยถูกสอบสวนเป็นเวลาานถึง 7 ปี ในที่สุดเขาก็ปล่อยตัวให้พ้นผิด แต่เขาก็เหน็ดเหนื่อยมากกับการต่อสู้ปกป้องตัวเอง อย่างไรก็ตาม การพิจารณาคดีของเขายังน้อยก็สะท้อนให้เห็นว่า รัฐบาลมีความยุติธรรมและรับผิดชอบต่อประชาชนของตน

William Pitt's India Act ที่ออกปี 1784 ได้แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาความรับผิดชอบของรัฐบาลที่มีต่ออินเดียอีกก้าวหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ก่อตั้ง Board of Control เพื่อตรวจสอบดูแลกิจการทางด้านการเมือง การทหาร และการเงิน และข้อกำหนดให้รัฐบาลแต่งตั้งข้าหลวงใหญ่และข้าราชการตำแหน่งสำคัญ ๆ นอกจากนี้พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ยังได้ยกเลิกระเบียบเก่าที่มีนโยบายเพื่อหลีกเลี่ยงการพัวพันกับการเมืองอินเดียทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ตามพระราชบัญญัตินี้ สิ่งที่เราที่เลวร้ายที่สุดก็คือการส่งข้าหลวงคนแรกคือ Lord Cornwallis แห่ง Yorktime มาเพื่อทำให้การกำหนดกรรมสิทธิ์ในที่ดินในรูปของหมู่เก็บภาษีที่สืบทอดกันในตระกูลในเบงกอลให้เป็นผลสำเร็จ และกำหนดจำนวนภาษีที่ต้องจ่าย ผลก็คือการส่งชาวนาเข้าไปอยู่ในภายใต้การกดขี่ของ

เจ้าของที่ดินที่บูคริตเหล่านี้ แต่ก็เป็นโชคดีที่ในเขตอื่นมิได้เลียนแบบวิธีการในแบบกอล และส่วนใหญ่กรรมสิทธิ์ที่ดินยังอยู่ในมือของชาวนาในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่อยู่ใต้การปกครองของบริษัทโดยตรง

คำสั่งที่ไม่ให้เข้าแทรกแซง แทนที่จะรักษาความสงบสุขเอาไว้กลับกระตุ้นให้มีการทำลายล้างขึ้น โดยเจ้าอินเดียที่ทะเลาะทะเลาะกันซึ่งเชื่อว่าพวกเขาไม่ต้องเกรงกลัวบริษัทและคำสั่งดังกล่าวกลับทำให้เจ้าอินเดียที่รักสงบเกิดลางร้ายหรือลางจะถูกรังแก ฉะนั้นเจ้าอินเดียประเภทหลังนี้จึงยินดีที่จะเป็นพันธมิตรด้วยเพื่อการป้องกันการรุกรานสถานการณ์ดังกล่าวได้ บังคับให้ Cornwallis เข้าทำสงคราม แต่ในไอบากั้นฐานไม่เปลี่ยนแปลงจนกระทั่งฝรั่งเศสได้เข้ามาแทรกแซงอีกตามแผนการของตนไปเสีย

ใน ค.ศ.1798 นโปเลียนได้นำทัพเรือไปบุกยึดปอร์ตหลอมกับมณฑลราชที่ซึ่งใหญ่ และ Marquis of Wellesley พร้อมกับน้องชายคนเล็กคือผู้ที่ต่อมาได้เป็น Duke of Wellington ได้มาถึงอินเดียและเข้ารับตำแหน่งเป็นข้าหลวงใหญ่หรือเทียบเท่ากับคำสั่งให้รับผิดชอบโต้ตอบกับเพชมาชของผู้นำฝรั่งเศส การรบครั้งสำคัญ ๆ ในสมัยที่แรกปกครองอยู่ในระหว่าง ค.ศ.1798 - 1815 จะเห็นได้ชัดว่า กองกำลังของอินเดียประสบความพ่ายแพ้และอำนาจของบริษัทสามารถครอบคลุมไปจนถึงเกือบจะทั้งอนุทวีปอินเดีย ทางตะวันออกไปจนถึงลุ่มแม่น้ำสินธุและปัญจาบ แต่นโยบายการขยายตัวของบริษัทไปจนถึงลุ่มแม่น้ำสินธุและปัญจาบ และอีกให้ถือให้นโยบายแทรกแซงอีกต่อไป พันธมิตรรายเล็ก ๆ ของเขาก็ถูกยกเลิกไปด้วย และเจ้าแห่งแคว้น Rajastana ผู้เคยให้ความช่วยเหลือเขาก็อยู่ใต้อำนาจของพวกมราฐาที่ได้อำนาจขึ้นมาใหม่ ความสับสนอลหม่านในทางการเมืองและการโจรกรรมทำให้อินเดียได้รับความเสียหายมาก และแผ่ขยายวงกว้างออกไปทั่วเขตแดนของบริษัทในระหว่าง 6 ปีต่อมาซึ่งเป็นระยะของการใช้ "นโยบายโดดเดี่ยว" (isolationism) ในที่สุด ใน ค.ศ.1813 อังกฤษได้ตระหนักดีว่า นโยบายดังกล่าวนี้หาประโยชน์มิได้ และลอร์ด เฮสติงส์ (Lord Hastings) ไม่ได้เป็นญาติกับ (Warren Hastings) ถูกส่งมาโดยมีอิสระอย่างเต็มที่ที่จะมาสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในค.ศ. 1819 อำนาจของอังกฤษได้สืบทอดอย่างมั่นคงอีกครั้งหนึ่ง และในเวลาต่อมาเพื่อตอบโต้กับการขยายตัวของรัสเซีย อังกฤษ ได้ขยายอำนาจออกไปถึงลุ่มแม่น้ำสินธุและปัญจาบ ในขณะที่ยังเป็นมิตรกับเจ้าแห่ง Afghanistan ในขณะปีเดียวกันนี้ Assam และเขตแดนทั้งหมดยกเว้นพม่าตอนใต้อยู่ภายใต้การปกครองของอินเดียทั้งสิ้น

จะเห็นได้ว่า จากข้อมูลที่กล่าวมาแล้ว บริษัทและรัฐบาลต่างก็ไม่ใส่ใจนักที่จะขยายดินแดนในอินเดีย จนกระทั่ง ค.ศ.1813 การคุกคามของยุโรปที่มีต่ออำนาจทางเศรษฐกิจของบริษัททำให้อังกฤษต้องปฏิบัติการ ถ้าหากนโยบายไม่โอนเอนไปมาแล้ว กฎหมายและความเป็นระเบียบก็คงสติด้อย่างมั่นคงเสียตั้งแต่ 50 ปีก่อนแล้ว และชาวอินเดียคงจะไม่ต้องประสบความยุ่งยากและสูญเสียชีวิต ตลอดจนทรัพย์สินอันเกิดจากความหายนะและการทำลายที่เป็นผลมาจากความไม่แน่นอน และความโอนเอนไปมาของอังกฤษ

ปี 1813 อันที่จริงเป็นปีที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของอังกฤษที่มีต่ออินเดีย ในปีนั้นกฎบัตรบริษัทฉบับใหม่ได้นำมาซึ่งจุดจบของการผูกขาดในด้านการค้าของบริษัท นำมาซึ่งความเสื่อมของบริษัทและในขณะเดียวกันนำมาซึ่งความเจริญเติบโตของบทบาทของรัฐบาล แม้ว่าขณะนี้รัฐบาลจะมีบทบาทเด่น แต่บทบาทนี้ยังไม่เป็นที่ยอมรับกันในทฤษฎี จนกระทั่ง ค.ศ.1858 ซึ่งเป็นเวลาภายหลังที่ได้ปราบกบฏซิปอย ใน ค.ศ.1813 อินเดียกลายเป็นอาณานิคมเต็มเม็ดของมงกุฎจักรวรรดิอังกฤษ และการปฏิบัติการต่าง ๆ ที่ตามมาทุกครั้งก็ล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของการคุ้มครองอินเดียและการค้า ไม่ว่าจะต้องคอยระมัดระวังการขยายตัวของรัสเซียหรือคอยคุ้มครองเส้นทางคมนาคมก็ดี นโยบายหลายประการตลอดศตวรรษที่ 19 ล้วนแล้วแต่ออกมาในรูปของการให้ความสนใจอินเดียเป็นอย่างมาก

3.9 อิทธิพลของอังกฤษ (British Impact)

กฎบัตรที่ออกใน ค.ศ.1813 มีความสำคัญสำหรับอินเดียมาก เพราะทำให้มิชชันนารีอังกฤษเคลื่อนไหวเพิ่มขึ้น ภายหลังจากออกกฎบัตรได้ไม่นาน พวกมิชชันนารีส่งรายงานไปยังผู้สนับสนุนที่มีคุณธรรม (humanitarian supporters) ที่อังกฤษ ในรายงานดังกล่าว ได้กล่าวประณามการปฏิบัติทางศาสนาที่โหดร้ายป่าเถื่อนของฮินดู เช่น พิธีสตี พิธีฆ่าทารก และพิธีทักจี (Thugggee) ซึ่งเป็นประเพณีการฆ่าคนเพื่อบูชาอัญญาแม่กาลี ซึ่งเป็นเทพีแห่งการทำลาย และกระตุ้นให้นาอารยธรรมของอังกฤษไปช่วยชาวอินเดียให้รอดพ้นจากความป่าเถื่อนดังกล่าว ในตอนปลายของ ค.ศ. 1820 เศษ รายงานเรื่องราวต่าง ๆ ดังกล่าวเริ่มได้ผลเพราะขบวนการผู้ที่มีคุณธรรมเริ่มมีอิทธิพลต่อรัฐบาลอังกฤษ

ก่อนนี้ บริษัทซึ่งมุ่งแสวงหาผลประโยชน์เบื้องต้นทางพาณิชย์กรรม จึงได้พยายามหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่งและแทรกแซงวิถีชีวิตของอินเดียให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะชาวอินเดียจำนวนมากได้เข้าทำงานด้านการค้าและการปกครอง ลูกจ้างของบริษัทได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการรับประเพณีอินเดียและการแต่งกายแบบอินเดียและยังแต่งงานกับหญิงอินเดียด้วย ส่วนเจ้าหน้าที่ที่เป็นนักปราชญ์ได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับอินเดียในสมัยกลาง และฟื้นฟูเรื่องราวเกี่ยวกับอดีตในสมัยก่อนมุสลิมพิชิตอินเดีย และช่วยกระตุ้นให้ชาวอินเดียหันมาสนใจประวัติศาสตร์ของตนเอง และตระเตรียมรากฐานเพื่อการพัฒนาความรู้สึกรักชาตินิยม ในขณะที่เดียวกันก็มีการสนับสนุนอย่างกว้างขวางทั้งระดับรัฐบาลและระดับเอกชน ที่จะให้การศึกษามุ่งไปสู่การศึกษาแบบดั้งเดิมของฮินดูและมุสลิม

ทัศนคติที่จะให้ความช่วยเหลืออินเดียดังกล่าวข้างต้น เป็นอันต้องล้มเลิกไปกลับมีความเห็นว่า ควรนำเอาจริยศาสตร์ของศาสนาคริสต์และวัฒนธรรมอังกฤษมาถ่ายทอดให้อินเดียจะดีเสียกว่า ทั้งนี้เพราะชาวอังกฤษเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นมหาอำนาจอันดับหนึ่งและเป็นแหล่งของผู้มีคุณธรรม และความเคลื่อนไหวดังกล่าวนี้มีไม่ว่าจะไม่ได้รับเสียงสนับสนุนจากชาวอินเดียที่ได้รับการศึกษาแบบอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตระกูลพราหมณ์แห่งเบงกอลผู้ซึ่งเคยปรับตัวเข้ากับผู้ปกครองชาวมุสลิมมาแล้ว रामโมहन รอย (Ram Mohun Roy 1772-1833) ผู้มีชื่อเสียงโด่งดังในเรื่องที่เกี่ยวกับวิวัฒนาการของความรู้สึกรักชาติของชาวอินเดีย ท่านผู้นี้ได้ยอมรับหลักจริยศาสตร์ของคริสเตียน ในขณะที่ท่านก็คัดค้านลักษณะทางเทวนิยม เป็นผู้กระตุ้นให้รัฐบาลกำจัดการปฏิบัติ เช่น พิธีสตี และเป็นผู้ชี้แจงให้เห็นถึงข้อได้เปรียบของการศึกษาแบบอังกฤษ

ความคิดที่จะกำจัดพิธีต่าง ๆ ดังกล่าวนี ซึ่งเมื่อก่อนนี้ได้รับการสนับสนุนเพียงเล็กน้อย แต่ต่อมาได้มาสอดคล้องกับนโยบายของ Lord William Bentinck ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นข้าหลวงใหญ่ ใน ค.ศ.1828 ข้าหลวงผู้นี้ผู้มีนิสัยชอบการปฏิรูปสิ่งที่ท่านผู้นี้ได้ปฏิบัติไป ได้แก่ การยกเลิกพิธีสตี และประกาศว่าการปฏิบัติหักจี เป็นสิ่งผิดกฎหมาย แต่การแก้ไขการปฏิบัติที่มุ่งหมายเหล่านี้ซึ่งเป็นวิธีที่ก้าวหน้าไปไกลที่สุดคือ ส่งเสริมให้รัฐบาลให้การสนับสนุนทุกวิถีทางในการศึกษาแบบอังกฤษในระดับสูง ปัจจัยแรกในการที่จะช่วยทำให้การแก้ไขดังกล่าวนี้ปราศจากอุปสรรค คือการเรียกร้อง

ในเชิงเชิงชวนนักประวัติศาสตร์และนักเขียนร้อยแก้วที่มีชื่อเสียงมากคือ Thomas Babington Macaulay ท่านผู้นี้ได้กล่าวว่า “หนังสือในห้องสมุดดี ๆ ของยุโรปเพียงชิ้นเดียวมีค่าเท่ากับวรรณคดีพื้นเมืองของอินเดียและอาหรับทั้งหมด” อย่างไรก็ตาม เป็นเวลาหลายปีทีเดียวที่ยังไม่มีใครคิดถึงผลประโยชน์ที่ได้รับ ถึงกระนั้นก็ตาม ก็ได้ช่วยให้ชาวอินเดียที่ได้รับการศึกษา ซึ่งมีภาษาที่แตกต่างกันถึง 14 ภาษา จะได้รับรู้ภาษาเดียวกันเป็นภาษาร่วมที่จะพูดจาติดต่อกันได้ และได้แสดงให้ชาวอินเดียเห็นถึงโลกทัศน์เสรีนิยมของนักเขียนชาวอังกฤษในศตวรรษที่ 19 ด้วย ในขณะที่ชาวอินเดียที่ได้รับการศึกษาแบบตะวันตกเพิ่มจำนวนมากขึ้น พวกเขาได้แสดงความไม่พอใจต่อการแยกกันระหว่างทฤษฎีทางการเมืองและสังคมของอังกฤษกับการปฏิบัติของอังกฤษในอินเดีย และพวกเขาเหล่านี้จึงได้ทำหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษและภาษาพื้นเมืองขึ้นเพื่อเผยแพร่โลกทัศน์ของพวกเขา

อิทธิพลของอังกฤษที่มีต่ออินเดียในระหว่าง ค.ศ.1813 และ 1857 ไม่เพียงแต่มีอิทธิพลทางการเมืองและวัฒนธรรมเท่านั้น ยังครอบคลุมไปถึงด้านเศรษฐกิจอีกด้วย กล่าวคือ ใน ค.ศ.1813 บริษัทนำเงินตรามาให้อินเดียโดยเข้ากว้านซื้อสินค้าฝ้ายและผลิตภัณฑ์อื่นๆ และเพื่อเรียกเงินตราคืนก็นำเอาสินค้าอินเดียไปขายต่อที่ตลาดในยุโรป ในเวลาต่อมาโรงงานทอผ้าแห่ง Lancashire ก็ทำให้สินค้านำเข้าถูกกว่าสินค้าที่ชาวอินเดียผลิตขายในอินเดียเอง ในตอนปลายของระยะนี้โรงงานทอผ้าที่มีประสิทธิภาพดังกล่าว ได้ทำลายแหล่งรายได้ที่สำคัญยิ่งของชาวนาอินเดียไป ในปีเดียวกันนี้เอง สินค้าชนิดอื่นๆ ของอังกฤษอันเป็นผลมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมได้มาตีตลาดที่อินเดีย เข้าแทนที่สินค้าที่ทำด้วยมือทำให้การค้าของอินเดียขาดดุลย์ ในตอนปลายของศตวรรษที่ 19 อินเดียจำต้องหันมายึดอาชัพกสิกรรมเป็นหลักอย่างชนิดที่ไม่เคยเป็นเช่นนี้มาก่อน และจำนวนประชากรที่กำลังเพิ่มขึ้นก็กำลังบีบบังคับจำนวนทรัพยากรทางเกษตรที่มีอยู่ กล่าวสั้นๆ ก็คือว่าในสายตาของนักชาตินิยมชาวอินเดีย อินเดียไม่เพียงแต่ประสบความยุ่งยากทางการเมืองและทางสังคมเท่านั้น ยังถูกดักดวงทรัพยากรไปและทำให้ยากจนลงอีกด้วย อันที่จริงแล้ว ผู้นำชาวอินเดียในศตวรรษที่ 19 ที่ได้รับการศึกษาส่วนมาก เป็นผู้ที่ได้เข้าไปรับราชการ เป็นผู้ชื่นชมข้อดีตำหนิติเตียนข้อเสียจากการปกครองของอังกฤษ และขณะเดียวกันก็มีกลุ่มที่ก่อวุ่นเพื่อให้เกิดการปฏิรูป จนกระทั่ง 10 ปีหลัง ทำให้การปฏิบัติของ

กลุ่มชาตินิยมมีอิทธิพลขึ้น แต่เมล็ดพืชที่ถูกเพาะโดยการศึกษาแบบอังกฤษที่ได้รับการสนับสนุนโดยรัฐบาลนั้น ต้องใช้เวลามากกว่าจะผลิตดอกออกผล

3.10 กบฏซีปอย (The Sepoy Mutiny)

Lord Dalhousie (1848-1856) เป็นข้าหลวงใหญ่ที่เข้มแข็งที่สุด ผู้มีมาตรการที่ก่อให้เกิดความตึงเครียด จนกระทั่งเกิดกบฏซีปอยซึ่งเป็นกบฏที่ไม่ได้ตระเตรียมการขึ้นใน ค.ศ.1857 เขาต่อต้านการปฏิบัติสตีและการฆ่าทารก และออกกฎหมายอนุญาตให้หญิงหม้ายแต่งงานใหม่ได้ และออกกฎหมายคุ้มครองผู้เปลี่ยนศาสนาเป็นคริสเตียน กฎหมายฉบับหลังซึ่งรวมกับการปฏิบัติงานของพวกมิชชันนารีทำให้ชาวอินเดียตระหนกตกใจมาก และทำให้ชาวอินเดียเชื่อว่าอังกฤษจะต้องมีแผนการบังคับให้เปลี่ยนศาสนา ในโครงการสร้างงานชลประทาน การสร้างทางรถไฟและวางสายโทรเลข Dalhousie ก็ได้ไปกระทบกระทั่งความเชื่อทางศาสนาของพวกเขา ซึ่งก็ยิ่งทำให้ชาวอินเดียตกใจกลัวเพิ่มขึ้น เขาได้ให้รัฐบาลขยายการสนับสนุนในเรื่องการศึกษาแบบอังกฤษ โดยมีโครงการจะขยายขอบเขตจากการศึกษาชั้นประถมไปถึงระดับมหาวิทยาลัย และเป็นผู้ส่งเสริมให้สตรีได้เข้ารับการศึกษ ซึ่งก่อนนี้สตรีมีบทบาทเพียงแต่ฝึกหัดงานบ้านเท่านั้น การปฏิรูปทั้งหมดดังกล่าวนี้ได้ละเมิดทัศนคติทางวัฒนธรรมของอินเดีย อย่างไรก็ตาม Dalhousie ก็ยังมุ่งหน้าต่อไปโดยไม่รับฟังคำเตือนของที่ปรึกษาที่มีประสบการณ์ของเขา ในที่สุดเขาได้นำเอากฎเกณฑ์ในรูปแบบการปกครองโดยตรงมาใช้ นั่นคือ “doctrine of lapse” ซึ่งมีความหมายว่า “ที่ดินของเมืองขึ้นจะต้องตกไปอยู่กับเจ้าเหนือหัวเมื่อเจ้าเมืองนั้นสิ้นชีวิตลง โดยที่เจ้าเมืองนั้นไม่มีทายาทโดยตรง” ฉะนั้นประเพณีที่จะให้สิทธิในการสืบราชสมบัติแก่บุตรบุญธรรมต้องยกเลิกไป แม้ว่ามีหลายคนที่ถูกขับออกจากสิทธิได้มีบทบาทสำคัญระดับหัวหน้าของกบฏครั้งนี้ แต่ความจงรักภักดีของเจ้าอินเดียเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การกบฏมีอุปสรรค

พฤติกรรมของ Dalhousie สร้างความหวาดหวั่นให้กับชาวอินเดียเพิ่มขึ้นมาก แต่สาเหตุปัจจุบันทันด่วนคือ การจลาจลในหมู่ นายทหารอินเดียกลุ่มหนึ่งที่ทำงานให้กับรัฐบาลอังกฤษ ปัจจัยประการหนึ่งคือการทำนายที่ได้เล่าลือทั่วไปในกองทัพที่ว่า หลังจากการยุทธ์ที่ Plassey แล้วหนึ่งศตวรรษ อำนาจของอังกฤษจะเสื่อมลง ปัจจัยอีกประการหนึ่งคือ การที่ทหารซีปอยเกิดความหวาดกลัวที่จะถูกเปลี่ยนศาสนาโดยเหล่านายทหาร

อังกฤษ ผู้ซึ่งได้รับอิทธิพลจากคำสอนของ Gospel แต่สิ่งที่สำคัญกว่าเป็นข้อเท็จจริงที่ตรงไปตรงมาก็คือ การลดอัตราส่วนทหารอังกฤษกับทหารซีปอย ซึ่งต่ำกว่า 1 ต่อ 6 ในคราวที่จำเป็นต้องส่งกำลังไปสมทบในสงครามไครเมีย เมื่อ Dalhousie พันดำแหน่งไปแล้ว อัตราส่วนก็ยังลดลงมากขึ้นเพราะถอนกองทัพอังกฤษออกไป 6 กองเพื่อไปปฏิบัติงานในเปอร์เซีย อังกฤษไม่เคยปล่อยให้มีการก่อกบฏขึ้นในภูมิภาคนี้มาก่อน สภากาชาดอังกฤษได้ตั้งกล่าวนี้อธิบายว่า ทหารซีปอยที่มีความรู้สึกไม่เห็นด้วย อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันทันด่วนคือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับน้ำมันหมูและไขวัวที่นำมาใช้เป็นน้ำมันหล่อลื่นลูกปืนชนิดใหม่ที่จะต้องใช้วิธีสกัดก่อนบรรจุ เรื่องราวมันช่างเหลือเชื่อ และทหารซีปอยทั้งมุสลิมและฮินดูรู้สึกว่าการใช้กระสุนชนิดใหม่เป็นการดูหมิ่นศาสนาของตน กระสุนปืนแบบใหม่ถูกส่งเล็กใช้ แต่ความเสียหายได้เกิดขึ้นแล้วคือเกิดกบฏขึ้น

สิ่งที่สำคัญก็คือ กบฏจำกัดวงในหมู่ของทหารซีปอย ที่อยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำคงคา และไม่ได้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่ และก็ไม่ใช่เป็นการจลาจลของนักชาตินิยม แต่มันเป็นการระเบิดของความบ้ก้างที่มีรากฐานมาจากข้อข้องใจที่สะสมมาเป็นเวลานาน และส่งเสริมกบฏด้วยความอ่อนแอเพียงชั่วครวของกองทัพของอังกฤษ แต่แล้วกองทัพที่บอมเบย์และมัทราส และพวกซิกข์ที่อังกฤษเพิ่งจะพิชิตได้และกองทัพกูร์ข่า (Gurkha) ที่เกณฑ์คนมาจากเนปาล ก็ยังซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่ออังกฤษและยังช่วยกันต่อสู้กับเพื่อนร่วมชาติชาวอินเดียที่ก่อกบฏ สายโทรเลขที่ Dalhousie ได้วางไว้ก็ได้ช่วยให้อังกฤษสามารถควบคุมการโจมตี และภายในเวลา 5 เดือนเท่านั้นก็ปราบสำเร็จ ข้าหลวงคนใหม่คือ Canning “ผู้เมตตา” ซึ่งได้รับสมญาเช่นนี้เพราะเป็นผู้ปฏิเสธการปฏิบัติการล้างแค้นที่อังกฤษจะกระทำต่ออินเดีย

อย่างไรก็ตาม กบฏซีปอยก็ได้เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง จะเห็นได้ว่าความไม่ไว้วางใจและความหวาดกลัวซึ่งฝังลงในหัวใจของคนอังกฤษไม่สามารถจะปิดเป่าไปได้ และทำให้เกิดอุปสรรคทางสังคมระหว่างชาวอังกฤษและชาวอินเดีย ความสัมพันธ์ในแบบเป็นมิตรกันและความเป็นกันเองก็ไม่มีอีกต่อไป เช่นเดียวกับชาวมุสลิม ชาวอังกฤษได้ปฏิบัติตนเหมือนชาวมุสลิม กล่าวคือ ได้แยกตนเป็นเสมือนชนชั้นปกครอง แม้พระราชินีวิกตอเรีย (Victoria) จะได้ประกาศให้เสรีภาพสักก็ฉบับก็ตาม ก็มีอาจเปลี่ยนแปลงความรู้สึกอันนี้ได้ กบฏครั้งนี้ได้สร้างแผลเป็นไว้ ซึ่งจะลบได้ก็ด้วยการเป็นเอกราชเท่านั้น

จะเห็นได้ว่าในขั้นต้นการที่อังกฤษออกกฎหมายและสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยนั้น นับว่าสร้างความพอใจให้กับเจ้าอินเดียส่วนมาก และประชาชนส่วนมากอีกด้วย แต่เมื่อนำเอานโยบายการปฏิรูปมาใช้ ทำให้เกิดความสงสัยและความหวาดกลัวเกิดขึ้นในจิตใจของชาวอินเดียที่เป็นนักคิดและนักสงสัย บัดนี้กฎได้กระตุ้นให้เกิดความสงสัยและความหวาดกลัวในชุมชนอังกฤษด้วย นับจากนี้ไปความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทำให้มีอุปสรรคในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครองในอินเดีย

ในบทนี้ ได้มีการกล่าวอย่างกว้างๆ และวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ของอินเดียภายใต้การปกครองของต่างชาติตั้งแต่สมัยมุสลิมเมื่อปลายศตวรรษที่ 12 และจนถึงกบฏซีปอย ใน ค.ศ.1857 ภายหลังจากที่มุสลิมเข้าพิชิตแล้ว ชาวอินเดียก็ยอมรับอำนาจของมุสลิมในฐานะของวรรณะปกครอง และมีภาระเฉพาะกิจการทางการเมืองเท่านั้น ไม่เข้าแทรกแซงขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตชาวฮินดู อันที่จริงแล้วบนพื้นฐานของความเข้าใจใจกันมาเป็นเวลาเกือบ 500 ปี ชาวมุสลิมได้ร่วมมือกับผู้นำของแต่ละวรรณะและได้รับการสนับสนุนจากนักบวชราชพุทธ ในระดับหมู่บ้านการดำเนินชีวิตก็เป็นแบบเก่าเรื่อยไปโดยแทบจะไม่มี การเข้าไปยุ่งเกี่ยวและมีหน้าซ้ำยังแทบจะไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้ปกครองด้วยซ้ำไป มิใช่ว่าศาสนาอิสลามจะไม่มีอิทธิพล ในบางเขต เช่น ในปัญจาบและเบงกอล มีชาวอินเดียเป็นจำนวนไม่น้อยที่เลื่อมใสหลักคำสอนแห่งความเท่าเทียมกันของศาสนาอิสลาม ในเขตดังกล่าวนี้ และในเขตเมืองมีการสร้างสุเหร่าที่วิจิตรตระการตาขึ้นเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อผู้อพยพชาวมุสลิมและผู้ที่ย้ายศาสนา ในหมู่วรรณะสูงๆ ชาวฮินดูได้นำเอาประเพณีปิดหน้าสตรีของมุสลิมมาปฏิบัติ แต่ทั้ง 2 ฝ่ายก็เป็นที่ทราบดีว่ามีการแบ่งแยกกันระหว่างกลุ่มมุสลิมซึ่งเป็นชนชั้นวรรณะปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครอง ชาวฮินดูซึ่งมีจำนวนมาก เพียงแต่พระเจ้าโอริงเซ็ปต้องการให้อินเดียเป็นรัฐอิสลามเท่านั้นก็ทำให้เกิดกบฏทั่วทุกหนทุกแห่ง เมื่อเกิดกบฏขึ้นแล้ว ต่อมาไม่ช้าก็แสดงให้เห็นถึงความอ่อนแอขั้นพื้นฐานของจักรวรรดิโมกุล ซึ่งจักรวรรดิดี้นองอยู่ได้ก็เพราะยึดมั่นในนโยบายผ่อนปรน (tolerant policy) และรับผิดชอบเฉพาะภารกิจทางการเมืองเท่านั้น

ในขณะที่เกิดความแตกแยกทางการเมือง และการแข่งขันอำนาจ บริษัทอังกฤษและฝรั่งเศส ได้รับการช่วยเหลือให้เข้าเกี่ยวข้องกับทางการเมืองที่โมกุลยังเป็นหุ่นเชิดอยู่ ถ้าหากว่าปล่อยให้ใช้วิธีการแบบเดิมแล้วไม่ทราบว่า ผู้นำอินเดียจะสามารถแก้ปัญหาความแตก

แยกทางการเมืองได้หรือไม่ เพราะไม่เหมือนกับ การแตกแยกครั้งก่อนๆ อย่างไรก็ตาม พ่อค้าอังกฤษมองเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายและระเบียบวินัยซึ่งทำให้ทั้ง บริษัทและรัฐบาลค่อยๆ ก้าวเข้าไปสู่สภาวะไร้อำนาจของอินเดีย จนกระทั่งทั้งบริษัท และรัฐบาลสร้างอินเดียให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้โดยที่อินเดียไม่เคยรู้จักมาก่อน

การสร้างอำนาจของอังกฤษ ซึ่งดูเหมือนกับกระทำอย่างง่ายดายนั้น เป็นสิ่งที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง วิญญาณของชาวฮินดูซึ่งถูกปลุกให้ตื่นจากความไม่สนใจโดยดี ด้วยนโยบายประหัตประหารของชาวมุสลิม ฉะนั้นจึงได้เปิดทางให้แนวความคิดและค่านิยมของตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลอย่างไรก็ตาม คนฮินดูสำคัญๆ ที่มีลักษณะผ่อนปรน ยังคงพยายามที่จะรับแนวความคิดใหม่ๆ นี้ ในขณะที่ชาวมุสลิมส่วนมากปฏิเสธแนวความคิดดังกล่าวโดยไม่ตรวจสอบเสียก่อน กบฏซีปอยระเบิดออกมาโดยไม่มีการเตรียมการและไม่มีผู้นำที่ฉลาด แต่ผลระยะยาวที่ได้รับจากสิ่งนี้ก็คือนักปราชญ์ชาวฮินดูซึ่งหวาดกลัวว่าอินเดียจะถูกดูแลในเรื่องการปฏิบัติ ประเพณีทั้งหมด จึงเข้าค้นหา และพยายามปรับตัวเข้ากับแนวความคิดใหม่ๆ นี้ ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงไว้ซึ่งสาระสำคัญของศาสนาฮินดูไว้ใน ค.ศ. 1858 ได้ปรากฏมีสัญลักษณ์ทางภูมิปัญญาเกิดขึ้นบ้างแล้ว ภายหลังจากที่ได้ปราบปรามกบฏแล้ว ทั้งอังกฤษและอินเดียกลับคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ล่าช้ามาก เพราะมันฝังรากลึกมาแต่สมัยพระเจ้าโอริงเซ็ปแล้ว